

rAntGroen

België - Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - juli - augustus - september 2013 - jaargang 12 nr. 47

© René Heylen

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (**BE17 2300 0442 3321 BIC:GEBABEBB**) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter
 en coörd. Beleidswerkgroep
 03/455 22 12 - 0477/33 23 30
hugo.waeterschoot@scarlet.be
 Erlend Hansen, secretaris
 03/457 46 99- erlend.hansen@skynet.be
 Guido Callaerts, penningmeester, coörd.
 ledenadministratie en behaagactie
 Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
 03/828 11 03-callaertsguido@telenet.be
 Rudi Leemans,
 conservator Groen Neerland
 03/828 43 16-rudolf.leemans@telenet.be
 Tuur Wuyts, contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
 03/449 99 11- 0475/55 25 75
arthurwuyts@telenet.be
 Bob Gabriels, webmaster
bob.gabriels@telenet.be
 Lucy de Nave, bestuurslid
 03/237 99 52-lucy.denave@antwerpen.be
 Ronny Deckers, bestuurslid
 0485/55 45 31-ronald.deckers@telenet.be
 Anita Piessens, bestuurslid
 03/830 07 50-piessens.anita@hotmail.com
 Nicole Boussemaere, bestuurslid
 014/473 53 94-nicole.boussemaere@gmail.com
 Maggy Troffaes, bestuurslid
 03/827 83 60-maggy.troffaes@skynet.be

Redactie rAntGroen

rAntGroenverantwoordelijke:
 Guido Van Boeckel
 03/455 01 27-redactie@zuidrand.be

Verslagen te zenden naar:
 Tuur Wuyts
 Mestdaghplein 15/4, 2610 Wilrijk
 03/449 99 11-arthurwuyts@telenet.be

Zuidrand.waarnemingen.be:
 Gilbert Van Ael
 03/827 05 10-gilbert.van.ael@telenet.be
 Veerle De Saedeleer,
vee_saddler@yahoo.co.uk

Verdeling: Guido Callaerts
 contactgegevens: zie bestuursleden

Contact voor geleide wandelingen
 in Fort 7:
 Natuurwandelingen:
 Tuur Wuyts
 03/449 99 11-arthurwuyts@telenet.be
 Monumentwandelingen:
 Philippe Vanhove
 03/825 02 43-philippevanhove@telenet.be

in Groen Neerland:
 Rudi Leemans - 03/828 43 16
Groen.Neerland@zuidrand.be

Vernieuwing !

In de vorige rAntGroen-intro kondigde ik een aantal belangrijke uitdagingen aan voor de afdeling in 2013, waaronder de oplevering van het parkgebied rond Groen Neerland en het project Natuur en monument. Wel we hebben meteen een vliegende start genomen... !

Op 25 mei vond de feestelijke opening van het "Park Van Eden" plaats (zo noemt het gebied rond **Groen Neerland** vanaf heden), waarbij wij als afdeling ook de kans kregen om Groen Neerland voor te stellen. Eerlijk gezegd,... de stad heeft een erg mooi werkstuk afgeleverd waarbij een mooi evenwicht tussen zachte recreatie en natuurinrichting bekomen werd en het gebied ook erg mooi werd ingericht met nieuwe vijvers en bruggetjes. De stad heeft trouwens voor een mooi werkhok gezorgd op het terrein om ons materiaal in op te bergen en heeft het ganse groengebied afgezet met een schrikdraad zodat de paarden ongehinderd op het (ganse) natuurterrein kunnen grazen. De belangrijkste stap voor de afdeling is nu het beheer verder onder handen te nemen en het educatief gedeelte verder uit te bouwen. Ben je hierin geïnteresseerd neem dan gerust contact op met Rudi Leemans (Groen.Neerland@zuidrand.be); hij zal je van harte verwelkomen.

Omtrent het project "**monument in de natuur**" waarbij we samen met Natuurpunt Mechelen en het Fort Van Walem een projectaanvraag hadden ingediend bij min. Bourgeois om natuur en monument beter te laten integreren (zie intro vorig rAntGroen-nummer), is er goed nieuws te melden. Het project kreeg recentelijk groen licht en gaat begin september van start voor een periode van vermoedelijk 2 jaar. De resultaatsverbintenissen voor dit project worden heden uitgewerkt maar je mag vast en zeker al 6 april 2014 in je agenda noteren voor een evenement op het Fort rond dit thema. Diegenen die interesse toonden om mee aan dit project te werken/bouwen hebben ondertussen een uitnodiging voor een werkoverleg gekregen. Laat gerust weten wanneer je deze groep wil versterken aan contact.fort7@zuidrand.be

Alle goede dingen bestaan uit 3 nietwaar. Zo ook nu ! De afdeling mocht immers recentelijk 2 nieuwe bestuursleden verwelkomen: **Nicole Boussemaere en Maggy Troffaes**, twee leden die (dank zij Herman en Lucy) geïnteresseerd geraakten in Natuurpunt en in het bijzonder onze afdeling door de opleiding natuurgids ! We heten beiden natuurlijk van harte welkom en zijn er ook fier op dat we nu evenveel vrouwelijke als mannelijke bestuursleden tellen.

Hugo Waeterschoot, voorzitter

Omslagfoto: zonnende Adder © René Heylen - foto boven: werkschuur park van Eden © Rudi Leemans
 Foto's p.2: Juffer © GVB - Fort 7 © René Heylen - Zwarte ruiter © Rudy Vansevenant

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening **BE56 2930 2120 7588 BIC: GEBABEBB** van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen".

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- kostendelend vervoer (5 eurocent/km)
wordt op de afspraakplaats georganiseerd

- kindvriendelijke tocht

- inschrijven/aanmelden noodzakelijk

1 = slentertocht
2 = kleine makkelijke afstand
3 = stevige maar niet moeilijke wandeling
4 = stevige en moeilijke wandeling

1 = algemene tocht
2 = natuurthematocht
3 = specialisatie voor iedereen
4 = determinatietocht

Zondag 7 juli - 14.00 u.

Een combinatie van natuur en kunst in het Middelheimmuseum

Het Middelheimmuseum ligt sinds 1950 in het Antwerpse Middelheimpark. Dit openluchtmuseum werd in de loop der jaren opmerkelijk uitgebreid. In een bijzondere setting biedt het openluchtmuseum een boeiend overzicht van meer dan honderd jaar beeldende kunst. Tot op vandaag blijft de collectie van het museum groeien met aankopen. Na een grondige metamorfose ging het vernieuwde museum eind mei 2012 weer open. Het museumterrein werd met 5 ha uitgebreid. Maggy Troffaes, natuurgids in onze afdeling en tot voor haar pensionering werkzaam in het museum, nodigt ons hier vandaag uit op een wandeling die natuur en kunst perfect combineert. Nadien kunnen we nakletsen in de gezellige cafetaria of bij mooi weer op het terras buiten.

Afspraak: om 14.00 uur aan de ingang van het Middelheimmuseum, Middelheimlaan 61, Antwerpen. Einde van de wandeling om 16.00 uur ter plaatse.

Mee te brengen: fototoestel, loepje.

Gids: Maggy Troffaes

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52

(0485/71 73 48 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zwart schaap - Johan Muyle (1956)

bron: <http://www.middelheimmuseum.be>

Zondag 14 juli - 14.15 u.

Vlinder- en libellenwandeling op Fort 7

Nu zitten we midden in de zomer en dan zijn vele insecten in hun element. We gaan met de fortgidsen en belangstellenden op stap met netje en verrekijker om de vlinders en libellen van het Fort te "spotten" en te trachten op naam te brengen.

Wapen u met de nodige determinatiewerken en -tabellen.

We doen het rustig aan en vooral de open gedeelten van het fort zullen aan bod komen.

De klemtoon ligt dus deze maal niet zozeer op wandelen maar op waarnemen van insecten.

Afspraak: om 14.15 u. aan de ingang van het Fort, Legerstraat nr. 40 (schuin over nr 75).

Leiding: Tuur Wuyts – 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Citroenvlinder

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de algemene prijs is 16 euro. Studenten betalen 14 euro. Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10 % van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25 % van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25 %.

Zaterdag 20 & zondag 21 juli. Fietsweekend “10 jaar Rondje met een Pontje”

De deelnameprijs voor het weekend omvat een overnachting in hotel De Gouden Leeuw te Goedereede incl. 3-gangen avondmaal, ontbijt en lunchpakket, de vaartocht en voorbereidingskosten.

Let wel: het hotelletje beschikt over slechts 12 slaapplekken (5x2pers. en 2x1pers.). Snel inschrijven is dus zeker de boodschap! Op de fietstocht van zaterdag kunnen een 20 tal deelnemers mee.

Praktisch: wie er zeker bij wil zijn verwittigt best zo vlug mogelijk André De Mul via 03/828 70 32 met de volgende vermeldingen: weekend of alleen zaterdag, fietsvervoer met eigen wagen (ja/nee), mogelijke plaats(en) in je auto voor medefietsers/fietsen en je telefoon of GSM nummer.

Toen we in de zomer van 2004 onze eerste fiets-vaartocht in Zeeland organiseerden was de organisatie “Rondje met een Pontje” reeds een begrip in het Deltagebied.

Dit jaar vieren we ons 10de rondje pontje met een tweedaagse trip naar Goeree-Overflakkee.

We hebben ondertussen zowat op alle Zeeuwse pontjes gevaren die tijdens de zomerweekends in actie kwamen. Toch vonden we er nog eentje dat in onze lijst ontbrak. Voor het rondje pontje met een overtocht Middelharnis – Hellevoetsluis, reserveerden we de klipperaar “Liquenda II” voor ons alleen!

De gevarieerde fietstocht op zaterdag leidt ons vanaf de vertrekplaats Nieuwe Tonge langs Middelharnis, Hellevoetsluis, Voorne, de Haringvlietsluizen, Stellendam en de slikken van Flakkee. Onderweg brengen we een bezoekje aan de bekende Lepelaarskolonie van het Quackjeswater en aan het natuurreservaat de Scheelhoek.

Zondag fietsen we vanuit Goedereede een rondje Goeree via polderweggetjes, over dijken en zeeduin langs mooie natuurgebieden als de Kwade hoek, weidevogelgebied Volgerland en de Preekhilpolder aan het Grevelingenmeer.

De ingrediënten blijven dezelfde: gewoon ontspannen fietsen in de natuur en in goed gezelschap. Hier en daar stoppen we om te genieten van een tof hoekje, een natuurgebied, een avontuur, een terrasje en ja wie weet ... ook een leuke verrassing.

Wie wil kan ook alleen op zaterdag aan de fietstocht deelnemen.

Wie inschrijft voor het weekend-arrangement stort zonder verwijl € 84 op rekening nr. BE02 9799 7675 4740 van Zuidrand met vermelding: “fietsweekend”.

Wie alleen zaterdag deelneemt aan het rondje pontje, stort op hetzelfde rekeningnummer € 9,50 met vermelding: “fietstocht 20 juli”.

Afspraak: vertrek met eigen wagens om 8.00 u. aan De Bist te Wilrijk. Einduur zondag (of zaterdag): rond 17.30 u. ter plaatse. De deelnemers ontvangen nog een bevestiging of worden verwittigd ingeval de afspraak wijzigt.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, fototoestel, regenkleed en uiteraard je fiets die rijklaar is. Indien nodig, zorgen we voor extra fietsvervoer (+ € 1 extra per fiets).

Gids: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Leiding: André De Mul - 03/828 70 32 - 0478/57 48 92
Sonja Van Kerckhove - 0496/10 82 87

Zaterdag 27 juli - 21.30 u.

Nachtvinders op Fort 7

Zeker te voorzien in uw agenda voor zaterdagavond 27 juli, en op Fort 7 ! Een prachtig moment om het reservaat van Fort 7 eens 's nachts te betreden !

Wist je dat er in België zo'n 2500 soorten vlinders voorkomen? Meer dan 95 % daarvan zijn nachtvinders of motten, zoals ze ook wel genoemd worden. Dat zijn niet alleen grijze en bruine beestjes, maar soms ook gele, groene of oranje vlinders, met de meest uiteenlopende vormen. Op Fort 7 komen enkele honderden soorten voor. Daarvan hopen we met jullie op 27 juli een mooie selectie waar te nemen.

Gewapend met lampen en rode wijn (!) trekken we het gebied in op zoek naar Groot avondrood, Klaverblaadje, Kroonvogeltje en Bont schaapje (jawel, ook dat zijn vlinders).

Afspraak: om 21.30 u. aan de ingang van Fort 7 (IJsvogel).

Grote beer

Mee te brengen: vergeet je zaklamp en loeppetje niet ! Desgevallend laarzen.

Coördinatie: Erlend Hansen - 03/457 46 99

Gids: Wim Veraghtert

Zondag 4 augustus - 8.00 u.

Steltlopertocht in Zeeland

Deze tocht is al jaren een vaste waarde in ons zomerprogramma; dé zomertopper voor de vogelaars onder u. Telkens weer worden er mooie en onvoorspelbare waarnemingen gedaan. De periode van de steltloperstrek is daar niet vreemd aan. Zeeland is de plek bij uitstek om deze vogels op hun weg naar het zuiden gade te slaan. De rijke slik- en watergebieden vormen er een gedekte tafel voor deze reizigers die hier hun laatste krachten opdoen voor hun lange reis.

Het lijstje dat we mogelijk te zien krijgen is lang. Leuk hierbij is dat vele zich nog in hun prachtige zomerkleed vertonen. Hoe "gewoon" Steenloper, Rosse grutto's, Zilverplevier en Bontbekjes voor ons ook mogen zijn; in broedkleed zijn ze nog mooier en daar kunnen we nu nog heel even van genieten. De zeldzame waarnemingen, de "specialekes" zijn nooit te voorspellen, maar vormen de kers op de taart.

Tijdens de voorbereiding gaan we op zoek naar hun geliefkoosde pleisterplaatsen waar deze vogels hun voedsel zoeken en overtijen. Daarna pas bepalen we het definitieve programma. Voor de deelnemers wordt het dus telkens weer een verrassing waar we exact naartoe trekken. 's Middags voorzien we vanzelfsprekend een leuk plekje voor het verorberen van ons lunchpakket. Mis deze zomertopper niet; wie er niet bij is krijgt achteraf steeds weer spijt!

Kleine plevier - © Rudy Vansevenant

Afspraak: Wilrijk - Bist om 8.00 u.

Mee te brengen: picknick, drank, laarzen, vogelgids, telescoop, verrekijker, loep ...

Leiding: Rudy Vansevenant - 0475/49 03 68

Gids: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Zondag 11 augustus - 14.30 u.

Fortwandeling - Pinteling en 2e-hands-boekenverkoop

Ongeveer één maand later dan vorig jaar organiseren we een zomerwandeling op Fort 7 gevolgd door een pinteling en dit maal ook met een 2e-hands-boekenverkoop.

We maken een ontspannende wandeling met aandacht voor planten, vogels, paddenstoelen en insecten.

Vanaf ongeveer 17.00 u. openen we ons buitenterras om na te praten en te genieten van een Gageleer (hét bier van Natuurpunt), koffie, thee of fruitsap.

Ook de 2e-hands-boekenverkoop start dan in de lokalen van de IJsvogel en loopt door tot +/- 18 u. Het einduur hangt af van de omstandigheden . . .

Afspraak: om 14.30 u. voor de fortwandeling – 17.00 u. voor de pinteling en de boekenverkoop.

Adres: Legerstraat, 40 (schuin tegenover nr. 75).

Opgelet, vanuit de Jules Moretuslei geen doorgang met de auto. Neem aan de verkeerslichten: Valkstraat en Koornbloemstraat.

Gids: de fortgidsen leiden u rond.

Organisatie: Lucy de Nave - 03/237 99 52

(0485/71 73 48 - alléén die dag bereikbaar)

Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Zaterdag 17 augustus - 10.00 u.

Fort – help mee ons lokaal te herstellen en herschilderen

Ons lokaal de IJsvogel op Fort 7 is aan een belangrijke opfrissing toe. Naast een aantal kleinere klussen dienen vooral de buitenmuren van het lokaal herschilderd en een nieuw binnenplafond ingericht. Hiervoor hebben we vele handen nodig en rekenen we op vele medewerkers. Heb je dit weekend een paar uurtjes vrij, ben je bereid om de handen uit de mouwen

te steken... geef dan een seintje aan Tuur of Floris via **contact**. fort7@zuidrand.be met de melding wanneer we je met open armen mogen verwelkomen.

We werken op zaterdag van 10.00 u. tot 16.00 u. en zondag werken we verder tot de klus af is. Mogen we ook op jou rekenen?

Zondag 18 augustus- 9.00 u.

Groen Neerland

Het natuurgebied Groen Neerland is de natuurkern van het nieuwe Park van Eden, dat officieel geopend werd op 25 mei jl. Groen Neerland is enkel onder begeleiding toegankelijk, we verwachten dus veel nieuwsgierige wandelaars. We tonen hoe de natuur en de mens het landschap heeft geboetseerd en hoe ons beheerteam de natuurontwikkeling begeleidt om de biodiversiteit te bevorderen.

Afspraak: om 9.00 u. aan de Kleine Doornstraat, ter hoogte van de knotwilgenrij (naast huisnummer 88), bij het begin van het wandelpad.

Einde voorzien rond 11.00 u.

Mee te brengen: verrekijker, stevig schoeisel (bij voorkeur laarzen: ochtenddauw! en wij wandelen door drassig gebied)

Gids en leiding: Rudi Leemans - 0477/69 23 50

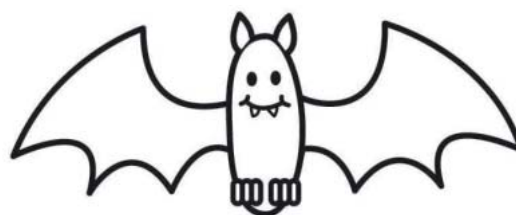
Zaterdag 24 augustus- 19.30 u.

Fort 7: Vleermuizenwandeling

Het laatste weekend van augustus is het Europese vleermuizen-nacht en wordt er dus overal in Europa aandacht besteed aan de vleermuizen, zo ook op Fort 7 natuurlijk. Het Fort is gekend als winterverblijfplaats van een kleine populatie vleermuizen maar vooral in de zomer zijn ze paraat en zien we ze dikwijls op voedsel jagen tussen de bomen of boven de fortgracht. In de zomer verblijven de vleermuizen van Fort 7 meestal in natuurlijke holtes, vooral verlaten spechtenholten; maar af en toe laat er zich wel eentje zien in het Fort zelf. Tegen zonsondergang (vandaag verwacht tegen 20.30 u.), gaan de vleermuizen actief op zoek naar voedsel. Dit gebeurt voor iedere soort op een ander moment en in iets andere omstandigheden. Het is precies op dat moment dat ze het best waarneembaar zijn en we ze

bijvoorbeeld laag kunnen zien scheren over de fortgracht op zoek naar muggen, motten en andere insecten. We starten de avond met een fijne interactieve diareeks met videofragmenten over het leven en wel en wee van de vleermuizen in Vlaanderen. We zien hierbij jagende Franjestaarten en Grootoorvleermuizen van dichtbij en je zal verbaasd staan over hoe gesofisticeerd hun jachttechnieken zijn. Nadien volgt de praktijk met een speuractie over de grachten waarbij we aan de hand van een batdetector het ultrasone geluid van vleermuizen hoorbaar maken voor het gewone oor. Bovendien kunnen we aan de hand van deze geluiden ook de jachttechniek van vleermuizen nader bekijken (of beter "aanhoren"). We moeten hiervoor wel hopen dat het niet te hard regent. Het hoeft geen toelichting dat dit

een erg kindvriendelijke activiteit is. Wil je meer weten over vleermuizen of de nacht van de vleermuis, surf dan zeker naar http://www.natuurpunt.be/nl/vereniging/campagnes-en-acties/europese-nacht-van-de-vleermuis_634.aspx

Afspraak: wil je er bij zijn vandaag, dan verwachten we je tegen 19.30 u. aan het lokaal de IJsvogel (ingang Fort 7 aan de Legerstraat 40 te Wilrijk) en zijn terug een uurtje na zons-

ondergang tegen 21.45 u. De diareeks is dezelfde als deze van vorig jaar. Mensen die enkel willen aansluiten voor de wandeling verzamelen aan het lokaal tegen 20.30 u.

Leiding en gids: Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12
hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zondag 25 augustus - 8.30 u.

Fietsen in de grensstreek

Tijdens onze fietstocht maken we kennis met de natuur en het mooie landschap in de grensstreek van de Antwerpse Noorderkempen en baronie Breda. Vorig jaar werd de tocht omwille van het regenweer noodgedwongen afgelast. Deze keer rekenen we op een fietsvriendelijker weertje, zodat we tussen- door ook kunnen genieten van een leuk terrasje

We starten nabij het grensdorpje Meer en rijden eerst naar het domein van Wortel-kolonie, een groene oase met open akker- en graslanden en statige dreven. Deze prachtige 100-jarige eiken- en beukendreven doorkruisen het landschap in een roostervormig patroon.

We voorzien zeker een halte aan de Bleeke heide nabij het Noord-Brabantse Chaam. Oorspronkelijk was dit een uitgestrekt ven- rijk heidelandschap dat vorige eeuw werd ontgonnen tot akker- land. Nu is het omgevormd tot weidevogelreservaat. De natte weilanden rond de vennen trekken heel wat weide- en water- vogels aan. De Strijbeekse heide, het volgende natuurgebied op onze rit, heeft een roerige geschiedenis achter de rug met ver- droogde vennen, heidevelden die dichtgroeiden en eentonige dennenbossen. Maar ondertussen is de heide weer hersteld en broeden er weer aardig wat vogels. In het laatste deel rijden we door de schilderachtige beekvallei van de Mark, die voor een stuk zijn meanderend karakter heeft teruggekregen, en langs het bedevaartsoord Meersel Dreef.

Deze gevarieerde fietsroute is zeker een aanrader. Afstand ca. 45 km.

Afspraak: vertrek om 8.30 u. op de Bist te Wilrijk. Zoals ge- woonlijk beperken we het aantal deelnemers tot max. 20 perso- nen zodat we ons vlotjes over de meestal rustige wegen kunnen verplaatsen. **Wie mee wil verwittigt André De Mul** (zie leiding) met vermelding van je (mobiele) telefoon, emailadres, of je al dan niet (*) (fiets)vervoer hebt.

Mee te brengen: rijklare fiets, picknick, kijker(tje), fototoes- tel, licht regenjasje (dat je hopelijk niet nodig hebt), € 1 voor- bereidingskosten + (*) eventueel € 1 voor fietsvervoer.

Gids: Luc Van Schoor - 0494/33 63 09

Leiding: André De Mul 03/828 70 32 - 0478/57 48 92

Woensdag 28 augustus - 14.00 u.

Zomerwandeling op Fort 7

Zaterdag en zondag zijn soms erg druk, boodschappen doen, familiebezoek, enz. Omdat sommigen zich tijdens het weekend moeilijk kunnen vrij maken, heeft deze wandeling plaats op een weekdag, dit op aanvraag van verschillende personen.

Vermits het nog volop schoolvakantie is, krijgen grootouders nu de kans om samen met hun kleinkinderen een leuke wandeling te komen doen. Groot en klein is dus welkom. In augustus staan op Fort 7 nog een heleboel zomerbloeiers op hun mooist! Na de wandeling kan men nog iets drinken in ons lokaal "De IJsvogel" (bij mooi weer buiten).

Mis deze kans niet, want het fort is niet vrij toegankelijk voor het publiek..

Afspraak: om 14.00 u aan de ingang van Fort 7, Legerstraat 40 (schuin tegenover nr. 75) te Wilrijk. Let op het spandoek van Natuurpunt aan de ingang. Einde van de wandeling rond 16.30 uur.

Mee te brengen: stevig schoeisel (we wandelen op aarde en in 't gras) en eventueel verrekijker, fototoestel, loep.

Leiding en gidsen: Nicole Boussemaere 014/473 53 94
0494/715 932

Lucy de Nave 03/237 99 52

(0485/71 73 48 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zondag 1 september - 8.15 u.

De Platwijers en de Teut:

twee natuurparels in Limburg

Op deze - hopelijk zonnige - zomerdag gaan we de verscheidenheid van de Wijers verkennen vanuit Zonhoven. Maar liefst 40 % van het grondgebied van deze gemeente heeft een groen statuut; een waar paradijs dus voor natuur- en wandelliefhebbers.

We starten met een tocht van ca. 6 km door de Platwijers, tussen ettelijke van de maar liefst 1175 vijvers waaraan de streek haar uniek karakter en naam te danken heeft. Vanaf de middeleeuwen werden hier, door het opstuwen van beken, vijvers met op- en aflatgrachten aangelegd voor het kweken van vis. Het kerngebied van de Wijers is nu Europees beschermd natuurgebied, waar men de veruiging tracht terug te dringen en bedreigde soorten zoals Roerdomp, Woudaapje en Boomkikker meer kansen wil geven. De herinrichting verloopt via een grootschalig samenwerkingsverband tussen privélandeigenaars en de overheid. Onderweg speuren we vanop de dijken en vanuit de observatieposten samen naar al wat er zoal reilt en zeilt in de rietkragen, op de oevers van de vijvers en tussen het omringende groen.

Na de lunchpauze zoeken we de pur'ren heide van het natuurreservaat de Teut op, in dit seizoen op zijn mooist. Samen met Ten Haagdoorn vormt de Teut een duo van meer

dan 2000 hectare heide met beekdalen, vennen, duinen, bossen en voormalige landbouwgronden. Door ondermeer de inzet van schapen blijft die heidepracht hier behouden. We maken er een landschapswandeling van ca. 6 km, met aandacht voor de specifieke flora bij de zure vennen, de vogels en libellen, ... Dankzij de ligging op de rand van het Kempisch Plateau biedt de Teut ons ook mooie panorama's.

Kom met ons mee genieten van de natuurpracht van dit deel van de Lage Kempen; je zal nadien beamen: "Limburg, Limburg alleen, dao geit niks boave, zo is t'r mer ein" !

Afspraak: vertrek met eigen wagens (kostendelend vervoer) om 8.15 u. op de Bist te Wilrijk. Einde rond 17.30 u. ter plaatse.

Mee te brengen: stevig schoeisel, aan het weer aangepaste kledij, lunchpakket, verrekijker en loep; eventueel fototoestel en muggenwerend middel.

Leiding: Rudy Van Cleuvenbergen

rudy.vancleuvenbergen@skynet.be

Gids: Walter Van Spaendonck - 0479/98 57 77

Zondag 8 september - 7.30 u.

Tocht naar de zuidrand van de Hoge Venen:

De vallei van de Bah'Yon en de Warche tot aan het meer van Robertville

Vandaag trekken we op verkenning naar de valleien van de Bah'Yon en de Warche, een minder gekende streek van de zuidkant van de Hoge Venen. Oviat, Longfaye, Xhoffraix en Robertville zijn de dorpjes die de begrenzing vormen van onze wandeling van vandaag. We vertrekken op het oudste en meest geërodeerde reliëf van België waarbij we bijna gans de dag afdalen van het zure hoogplateau, door de restanten van het aangeplante loofwoud, tot aan de eerste Ardeense rivieren. Je ziet de flora en fauna en het landschap letterlijk met de hoogte veranderen waarbij we vandaag veel aandacht hebben voor de (letterlijk) onderliggende reden (geologie en de ondergrond). Zonder de landschappelijke schoonheid en samenhang van de natuur uit het oog te verliezen, trekken we langs brede bospaden en beekvalleien tot we na een klein maar stevig klimmetje op het einde via het imposante en eeuwenoude (1354) kasteel van Reinardstein, aan het meer van Robertville belanden. We verwachten een grote afwisseling aan landschappen waarin we zeker een aantal zeldzame sporenplanten (mossen en varens) tegenkomen, evenals vermoedelijk ook de Gele monnikskap alsmede een aantal eeuwenoude monumenten van bomen (letterlijk te nemen). Waarnemingen van roofvogels, Grote gele kwikstaart en Waterspreeuw zijn zeker mogelijk vandaag: uitkijken dus.

Hopelijk valt het weer mee want we eten onze boterhammen 's middags op in het veld.

De wandeling is redelijke lang (12 km) maar helemaal niet moeilijk, een ideale gezinsuitstap dus (ook voor jongeren).

Afspraak: we vertrekken om 07.30 u. aan de Bist te Wilrijk waar je ons rond 19.30 u. terug mag verwachten. Kostendelend vervoer is gezien de afstand natuurlijk het uitgangspunt en we zouden graag willen vragen of eventuele bereidwillige **chauffeurs zich zouden willen aanmelden op hugo.waeterschoot@scarlet.be**.

Mee te nemen: voor deze tocht zijn stevig stapschoeisel en bij regenweer best ook laarzen wenselijk. Picknick (incl. drank), een verrekijker en eventueel veldgidsen neem je best ook mee.

Leiding en gids: Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

hugo.waeterschoot@scarlet.be

(Deze dagtocht is één van de excursies van de cursus geologie en landschappen (zie rAntGroen nr. 46 p. 12) maar iedereen kan aansluiten en is meer dan welkom).

Zondag 15 september - 14.00 u. Wateronderzoek op Fort 7

Vandaag gaan we eens kijken wat we allemaal in het water rond Fort 7 aantreffen. We “vissen” onder de kundige leiding van Frank Van Campen, voorzitter van het Koninklijk Antwerps Genootschap voor Micrografie. Dan gaan we in ons lokaal “De Ijsvogel” op zoek naar macro-invertebraten (kleine ongewervelden) die nog met de loep te zien zijn en vervolgens kijken we ook naar echte micro-organismen waar we de microscoop voor gaan gebruiken.

Een boeiende wereld die bij velen verwondering zal opwekken!

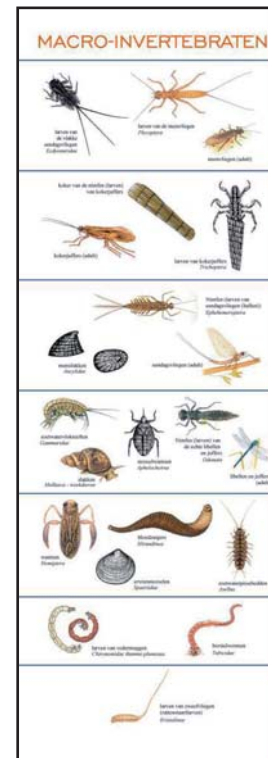
Afspraak: om 14.00 uur aan de ingang van Fort 7, Legerstraat 40 (schuin tegenover nr. 75) te Wilrijk. Let op het spandoek van Natuurpunt aan de ingang. Einde is voorzien om 17.00 uur.

Mee te brengen: eventueel loepje, veldgidsen en zoekkaart.

Gids: Frank Van Campen 03/828 32 75

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52

(0485/717 348 – enkel op de dag zelf bereikbaar)

Zondag 22 september - 8.20 u. Noordelijk Eiland Wintam

Vandaag trekken we naar het Noordelijk Eiland in Wintam. Vermits we met de overzet gaan, vertrekken we om 8.20 u. aan de Bist in Wlrijk zodat we zeker de boot van 9.00 uur hebben. Voor wie het nog niet moest weten: het Noordelijk Eiland in Wintam is één van de beste vogelgebieden in onze contreien. Voor diegenen die al meerdere keren zijn mee geweest op deze boeiende tocht moet ik waarschijnlijk niet meer melden dat we er al ettelijke keren mooie waarnemingen hebben gedaan als Slechtvalk, IJsvogel, Kleine en/of Grote zilverreiger, massa's Wintertaling, enzovoort. We zullen zeker verschillende soorten trekvogels waarnemen, en wie weet zit daar wel een zeldzaam exemplaar bij dat even goeiedag komt zeggen.

Mee te brengen: vermits we de hele tijd op verharde weg stappen, zijn stevige stapschoenen ruim voldoende. **Indien u ter plaatse wilt aansluiten kan dat mits de leiding te verwittigen.**

Afspraak: om 8.20 u. aan de Bist. Einde van de wandeling is voorzien om ten laatste 12.30 u.

Gids: Tuur Wuyts - 03/449 99 11

Leiding: Wim Vandeweyer - 03/321 32 23 of 0485/60 54 97

Zilverreiger - © Rudy Vansevenant

Zondag 29 september - 8.30 u.

Kooldries & Hoofsweer

Glimmerinkzwam

We trekken vandaag richting Brecht voor een flinke wandeling met aandacht voor al het moois dat we tegenkomen.

Kooldries-Hoofsweer is erg divers. Je vindt er open water, struikgewas, bosjes, grasland en een stukje heide. De oude kleiputten zijn een ooggetuige van de vroegere steenfabrieken. Vandaag zijn ze gevuld met water en begroeid met bijzondere planten. Vogels, libellen en amfibieën nemen de oude kleiputten met alle plezier in. Kooldries (17 ha) en Hoofsweer (30 ha) worden al decennialang beheerd door Natuurpunt (Kooldries) en het Agentschap voor Natuur en Bos (Hoofsweer). Natuurpunt, het Agentschap voor Natuur en Bos, Regionaal Landschap de Voorkempen en de gemeente Brecht sloegen de handen in elkaar en maakten er één natuurgebied van.

Afspraak: vertrek om 8.30 u. aan de Bist. Einde ter plaatse rond 12.00 u.

Meebrengen: goede stapschoenen, laarzen bij regenweer, kijker, loep.

Leiding: Guido Van Boeckel - 0475/96 69 67

Zondag 6 oktober - 14.00 u.

Uilenbos

Vandaag, een weekje voor de start van de week van het bos laten we graag alle biologische aspecten van het bos tot zijn recht komen en bieden we je een wandeling en educatief moment aan rond het thema "bos" te Hove. Langsheen de grens met Boechout ligt er nog een groot vrij ongestoord boscomplex, het Uilenbos, dat onderdeel uitmaakt van het kasteeldomein van Moretus. Dit bos is zonder begeleiding niet toegankelijk voor het publiek, een unieke kans dus vandaag om het van naderbij te bekijken. En bos (!) mag je dit wel noemen getuige de majestueuze eiken, moerasedeiken en beuken met de hieraan verbonden flora en fauna. Vandaag hebben we vooral aandacht voor het belang van het bos, zijn cyclus en zijn fauna en flora.

Afspraak: we komen bijeen aan om 14.00 u. aan het waterzuiveringsstation van Hove op de Lintsesteenweg en zijn hier terug omstreeks 16.30 u.

Mee te brengen: voor de wandeling volstaat stevig wandelschoeisel tenzij bij hevige regenval de dagen ervoor (laarzen!). Breng zeker ook je verrekijker mee indien de gelukkige bezitter.

Leiding en gids: Hugo Waeterschoot - 03/455 22 12

hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zondag 13 oktober - 11.00 u.

Wandeling langs de zuidrand van het Meerdaalwoud te Nethen

Het Meerdaalwoud en het aansluitende Heverleebos zijn samen goed voor zo een kleine 600 ha aanéengesloten bos. Het zijn overblijfselen van het oorspronkelijk veel grotere "Kolenwoud". Vandaag wandelen we op de eerste dag van de week van het bos en het begin van de herfst een lus vanuit het dorpje Nethen in de buurt van St. Joris-Weert. De bossen zijn momenteel op zijn mooist door de afwisseling aan kleuren en tinten, de lagere zonnestralen en de paddenstoelen. Een mooie gelegenheid dus om dit gebied van dichterbij te bekijken.

Afspraak: om 11.00 u. aan de Bist te Wilrijk. Van hieruit rijden we naar St. Joris-Weert waar we in café "In de Rapte" eerst onze picknick verorberen om nadien een mooie namiddagwandeling te maken. Einde rond 16.30 u. ter plaatse.

Meebrengen: picknick (drank in het cafe te verbruiken), goede stapschoenen, loepje, paddenstoelengids.

Gids: Fons Waeterschoot - *waeterschoot.billion@skynet.be*

Leiding: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12

hugo.waeterschoot@scarlet.be

Zondag 20 oktober - 14.00 u. Paddenstoelenwandeling op Fort 7

Herfst betekent prachtige kleuren; de natuur ruikt weer naar dorre bladeren en... paddenstoelen. Nu duiken ze, meer dan in de andere jaargetijden, hier en daar op, soms snel en onverwacht, grote, kleine. Allemaal hebben ze een verhaal: over giftigheid, eetbaarheid, volksgeloof, gebruik, enz. In het mooie natuurreservaat Fort 7 gaan we samen op zoek naar deze mysterieuze organismen en je krijgt er allerhande informatie over. Na de wandeling is er mogelijkheid om een drankje te gebruiken in ons lokaal "De IJsvogel".

Afspraak: om 14.00 uur aan de ingang van Fort 7, Legerstraat 40 (schuin tegenover nr. 75) te Wilrijk. Let op het spandoek van Natuurpunt aan de ingang. Einde van de wandeling om 16.30 uur.

Mee te brengen: waterdichte schoenen of laarzen, veldgidsen, loepje, fototoestel.

Leiding en gids:

Lucy de Nave 03/237 99 52 (0485/71 73 48
– dit nummer is enkel op de dag zelf bereikbaar)

Bundelmycena - Fort 7 2012

Zondag 27 oktober Markiezaat + Brabantse Wal + Kortenhoeff

We zoeken "het" vandaag even over de Nederlandse grens in de omgeving van Bergen-op-Zoom, Woensdrecht en Hoogerheide. "Het" is/zijn mooie landschappen, interessante vogels en enkele late planten. Er liggen meer gebieden ter beschikking dan we kunnen bezoeken. Markiezaat en Brabantse Wal zijn klinkende namen, Kortenhoeff en Molenplaat zijn dat misschien minder, maar kunnen voor diversiteit zorgen. Het wordt een dagexcursie verdeeld in twee delen met picknick in een cafeetje en de mogelijkheid om 's middags aan te sluiten of af te haken. Wim en Walter zoeken het nog verder uit en brengen concretere gegevens in de volgende rAntGroen.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk. Het vertrekur zal later vastgelegd worden, maar ligt ergens

in de buurt van 8.00 u. of 9.00 u. en het einde rond 17.00 u. Afspraakpunten zijn ook voor later, best met Walter of Wimbellen of mailen.

Mee te brengen: laarzen bij de hand houden, verder stevige wandelschoenen, verrekijker, telescoop, vogelgids, picknick, fototoestel.

Gids en leiding: Walter Van Spaendonk - 03/480 54 24
0479/98 57 77 - walter.van.spaendonk@scarlet.be
Wim Roelant - 0477/34 07 21
roelantwim@gmail.com

Schoenen met naam www.torfs.be

Schoenen TORFS heeft 1 baanwinkel in onze afdeling te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr. 226). Als je de papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dan stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds. Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke

korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarde is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

Vogelwerkgroep ARDEA tijdens haar eerste werkingsmaanden...

Blog en zo

Sinds enkele maanden heeft Ardea een eigen en frisogende **blog**, met veel dank aan blogmaster Luk Smets. Op de blog kan iedereen de meest recente berichten i.v.m. activiteiten, projecten en waarnemingen volgen, en wie wil kan er ook zelf berichten op plaatsen. Heus niet zo moeilijk, er is immers ook een korte handleiding te vinden op de blog.

Surf dus naar: ardea.hobokensepolder.be

Op de Belgische **Vogeldag** en VLOS (Vlaamse Ornithologische Studiedag) te Antwerpen (UA, 13 februari 2013) stelden Luc Van Schoor en enkele leden van Ardea de nieuwe vogelwerkgroep voor aan een groot publiek. In **Oriolus**, het vogeltijdschrift van Natuurpunt, zal weldra een artikel verschijnen dat ook het bestaan van Ardea bekend maakt.

Al deze initiatieven zijn bedoeld om Ardea een beetje bekend te maken bij de Zuid-Antwerpse vogelliefhebbers. Nu de voetbalkijkers in deze regio fiks wat meer vrije tijd zullen hebben, kunnen zij mee actief worden in de vogelkijkerij. Een excursie naar broedplaatsen van de Purperreiger (*Ardea Purpurea*) kan vast op de agenda gezet worden!

Regiokaart op waarnemingen.be

Er wordt in samenwerking met Natuurpunt.Studie gewerkt aan een regiokaart op Waarnemingen.be, die overeenkomt met het werkingsgebied van Ardea. Zo zal het makkelijker worden om snel een overzicht te krijgen over de waargenomen vogels in Hoboken, Kiel, Wilrijk, Edegem, Hove en enkele parken in Aartselaar en Hemiksem. Kwestie van nog sneller te weten wat u hebt gezien!

Lentetrekellingen 2013

Naar jaarlijkse gewoonte werd ook het voorbije voorjaar intens 'gevogeltrekteld' vanop de **Vogeltrekpost Hobokense Polder** aan de Scheldedijk. Het was een uitzonderlijk koude lente, met veel noordoostenwind en een zeer traag op gang komende trek. Eigenlijk kwam de verwachte Grote Trek, toen het eindelijk een beetje beter weer werd, er helemaal niet door. Slechts kleine aantallen trekvogels lieten zich tellen. De voorjaarstrek is wel altijd wat rustiger dan de najaarstrek, maar dit jaar was het dus super-rustig. Toch stonden de trekters in de periode van einde maart tot begin mei dagen paraat en kregen ze weer enkele erg mooie passanten te zien: Rode wouwen, Zwartkopmeeuwen, Regenwulpen, Dwergmeeuwen, Grote lijsters en op de slotdag ook een mannetje Wielewaal. Maar dé attractie dit voorjaar was een groep van **6 Bruinvissen** die de Schelde was opgezwommen en ter hoogte van Hoboken enkele keren werd gespot. Helaas werd ook één Bruinvis dood aangetroffen op de oever van de Scheldedijk.

De hele lente was Ardea actief op verschillende terreinen.

Het **spechtenonderzoek** in de grote parken (o.a. Middelheim, Brandt, Cleydal en Uilenbos te Hove) leverde interessante nieuwe data op. De Groene en de Grote bonte specht blijven goed vertegenwoordigd, maar de Middelste en de Kleine bonte specht blijven uiterst zeldzaam met telkens slechts één waarneming). De Zwarte specht werd dit jaar niet aangetroffen.

In de Hobokense Polder werden vier broedkasten voor **Torenvalken** opgehangen, maar voorlopig nog zonder resultaat. Ook werd hier voor het tweede jaar op rij een **Waterpieper winterslaapplaats** bestudeerd. Er bleken toch ca. 77 exemplaren de rietvelden van de Hobokense Polder als nachtverblijf te verkiezen. In het Schoonselhof werd de **Blauwe reigerkolonie** onder de loupe genomen. Met zo'n 13-tal broedende koppels blijft deze groep hier aardig op peil. Hopelijk vinden zij in de naamkeuze van vogelwerkgroep Ardea een aanmoediging om dapper stand te blijven houden!

Het Kielse Slechtvalkenproject, waarvoor in december 2012 een speciale broedkast werd geplaatst op de rode toren van de Silvertopwijk, kende een zeer bijzondere wending. Na intense observaties in de vroege lente werd midden maart eindelijk duidelijk baltsgedrag en paringen waargenomen en werd het eerste Kielse broedsel verwacht. Dat kwam er ook, op 19 maart, maar helaas niet in de broedkast en wel te midden van de bouwwerf die Silvertoptoren 3 ondertussen was geworden. Dankzij de alertheid van de aannemer Antwerpse Bouwwerken konden we samen met het FIR snel ingrijpen en een noodbroedkast plaatsen rond de eieren. De werken in de toren gingen gewoon door, welliswaar met een aangepaste planning en werkmethode. Toch zaten de ouders Slechtvalken Sara en Jules te broeden met vlak naast zich pneumatische slaghamers, bulldozers en hangende containers...die een hels lawaai, hevige trillingen en een wolk stof veroorzaakten. Maar na 4 weken broeden onder dagelijkse bewaking en opvolging van Ardea en FIR, met toestemming van de aannemer, kwamen tussen 24 en 26 april vier kuikens gezond en wel uit het ei.

Na drie weken toegeweide bescherming en voeding van de pulli werden de jonge vogels geringd. Een poging om de familie Slechtvalk te herlocaliseren naar de nieuwe broedkast en hen zo te bevrijden uit de precare werfsituatie was geen succes. De 4 kuikens werden dan overgebracht naar het VOC te Kapellen waar ze in veilige omstandigheden konden volgroeien. In juni werden ze vervolgens gezond en wel weer vrijgelaten op het Kiel. Het hele verhaal werd intens gedocumenteerd en zal grondig geëvalueerd worden. Ergens in de herfst brengen we het volledige verhaal in detail.

Op 7 april organiseerden Marc Hofman en Luc Van Schoor een zeer boeiende en geslaagde **vogelexcursie naar Oost-Zeeuws-Vlaanderen**. Het verslag van Mauro (10 j.) met prachtige foto's van Joachim (14 j.) leest u verder in dit nummer. Deze excursie is zeker voor herhaling vatbaar.

En natuurlijk werd er tot in maart op meerdere vijvers en plassen naar eenden, ganzen, futen, meerkoeten, meeuwen gespeurd in het kader van de **INBO Watervogeltellingen**. O.a. de forten, de Hobokense Polder, de plas van Waterlink op het Kiel werden geteld. Er wordt gewerkt aan een verslag.

Volgende Ardea-activiteiten

Steltloperocht: op 4 augustus 2013 trekken we er samen op uit om de doordocht van heel wat trekkende steltlopers te bekijken. Zie rubriek agenda p.6.

1e ARDEA Contactmoment & zomerbabbel: zaterdag 14 september; vanaf 18 uur, locatie nog te bepalen. Aan de vooravond van de najaarstrek nodigen we iedereen uit voor een informatief moment (wat staat er te gebeuren?, een terugblik op de voorbije activiteiten, uitwisselingen van ervaringen en informatie, voorstelling van onderzoeksresultaten, presentatie van foto's en

lees verder op p.14 onderaan

Cursus Natuur-In-Zicht

Wil je samen met anderen de natuur beleven en er wat meer over aan de weet komen? Dan is de cursus Natuur-in-Zicht iets voor jou. Deze groene basiscursus richt zich tot iedereen die de eerste stappen zet in het beter leren kennen van de natuur.

CVN, het Centrum Voor Natuur- en Milieueducatie organiseert deze cursus in onze eigenste IJsvogel, de lesgevers en excursieleiders zijn ook eigen 'Zuidrand Antwerpen'-leden.

Van de deelnemers wordt geen enkele voorkennis vereist. Je maakt kennis met planten, dieren, ecologie, landschappen en biodiversiteit. Tijdens de binnenactiviteiten doe je natuurkennis op, bij de excursies in de nabije omgeving zul je de natuur beleven.

De binnenactiviteiten gebeuren op woensdagavond (19.30 - 22.30 uur) in lokaal De IJsvogel, Legerstraat 40, 2610 Wilrijk. Diezelfde week nog gaat dan de daarbij aansluitende excursie door op zaterdagvoormiddag (9.00 - 12.00 uur). Vaste cursusbegeleiders zijn Lucy de Nave en Herman Snoeck.

Voorlopig programma

Woe. 11 september - Planten - Herman Snoeck

Za. 14 september - Planten - Herman Snoeck - Natuurgebied Klein Zwitserland - Mortsel

Woe. 18 september - Dieren - Herman Snoeck

Za. 21 september - Dieren - Lucy de Nave - Natuurreservaat Fort 7 - Wilrijk

Woe. 25 september - Landschappen en biotopen - Hugo Waeterschoot

Za. 28 september - Landschappen en biotopen - Hugo Waeterschoot - Natuurgebied Aartselaar-Kontich

Woe. 2 oktober - Alles hangt samen - Gilbert Van Ael

Za. 5 oktober - Alles hangt samen - Gilbert Van Ael - Natuurgebied De Oude Landen - Ekeren

Woe. 9 oktober - Biodiversiteit - Gilbert Van Ael

Za. 12 oktober - Biodiversiteit - Gilbert Van Ael - Natuurgebied Hobokense Polder - Hoboken

Hoe inschrijven en betalen?

Schrijf telefonisch in bij CVN op 03/205 17 53 of via de website www.c-v-n.be.

Het cursusgeld bedraagt € 60,00. Schrijf je in via de website www.c-v-n.be, na inschrijving ontvang je het rekeningnummer en de gestructureerde mededeling.

vervolg van p.13

filmmateriaal, wat zijn uw suggesties en vragen...?). We zorgen voor een hapje en een borrel, en u kan ofwel tot laat blijven doorpraten over uw geweldige vakantie ofwel op tijd naar bed want de volgende dag is het weer vroeg op voor de trektelling! Noteer deze datum alvast in uw agenda en schrijf je vrijblijvend in via een mailtje aan ardea@hobokensepolder.be

Najaarstrekellingen 2013: "zo mager de lente was, zo vet wordt de herfst!" (oud vlaams gezegde) Vogeltrektelpost Hobokense Polder: dagelijks vanaf 14 september vanaf zonsopgang tot de noen, op de Scheldedijk; bereikbaar via de Petroleumweg of de Scheldelaan en dan 5 minuten wandelen. Trek warme kleren aan! Meer info: www.hobokensepolder.be/trektellen

Cursus Vogeltrek: een organisatie van Natuurpunt Hobokense Polder i.s.m. Natuurpunt.educatie. Voor wie de vogeltrek ook zo fascinerend vindt en er meer over wil weten én leren kijken, tellen en herkennen.

Op woensdagen 18 en 25 september: theorie met Koen Leysen + zaterdagen 5 en 12 oktober: praktijk met Luc Van Schoor (Trektpost Hobokense Polder, Vogelwerkgroep Ardea) en Bram Vogels (Trektpost Opstalvallei, Vogelwerkgroep Antwerpen Noord).

Inschrijven is nodig. De vierdelige cursus kost 18 euro voor Natuurpuntleden en 24 euro voor niet-leden. Inschrijving door storting van het deelnamebedrag op rekening BE35 9796 3996 0737 van Natuurpunt

Bij de betaling ontvang je een [link](#) waarmee je het handboek gratis kunt downloaden. [Wil je een gedrukt handboek? Vink het aan bij inschrijving of stuur een e-mail naar \[joelle.laes@c-v-n.be\]\(mailto:joelle.laes@c-v-n.be\). Dit kost € 16.](#) Je handboek ligt dan klaar tijdens de eerste les.

Meer informatie?

CVN-secretariaat: 03/205 17 53 of joelle.laes@c-v-n.be

Herman Snoeck: 03/237 99 52

herman.snoeck@antwerpen.be

Na de cursus heb je een basisinzicht in de natuur om je heen. Je weet ook waar je terecht kunt om meer van de natuur te genieten of om de natuur een helpende hand toe te steken.

Als je de smaak te pakken hebt, beschik je over de nodige voorkennis om aan de CVN-cursus Natuurpunt-Natuurgids te beginnen die in februari 2014 ook weer in de IJsvogel van start gaat.

In 2007 hebben 17 deelnemers de CVN-cursus Natuur-in-Zicht in de IJsvogel gevolgd. Daarvan zijn er ondertussen 7 natuurgids geworden.

In 2008 hebben 11 deelnemers de CVN-cursus Natuurgids in de IJsvogel gevolgd. Daarvan hebben er 9 het diploma behaald.

In 2009 hebben 25 deelnemers de CVN-cursus Natuur-in-Zicht in de IJsvogel gevolgd. Daarvan zijn er ondertussen 16 natuurgids geworden.

In 2011 hebben 15 deelnemers de CVN-cursus Natuur-in-Zicht in de IJsvogel gevolgd. Daarvan zijn er ondertussen meerderen natuurgids geworden.

Hobokense Polder met als mededeling "Cursus Vogeltrek" en je telefoonnummer en/of mailadres. Meer info in Polder.blad of www.hobokensepolder.be

Contact:

Web: www.hobokensepolder.be/vwg-ardea

Blog: ardea.hobokensepolder.be

E-mail: ardea@hobokensepolder.be

Houdt u niet van mailen, websurfen of bloggen? Geen probleem. U mag ons steeds bellen op één van onderstaande nummers, of gewoon aanspreken tijdens een activiteit. Hartelijk welkom alleszins!

Coördinatoren:

Luc Van Schoor (0494/33 63 09)
Joris Van Reusel (0486/83 62 34,
's avonds en weekends)

Afdeling tekent beroep aan tegen de kapvergunning voor een deel van het Ferrarisbos.

In het vorig nummer las je vast en zeker over het Ferrarisbos. Dit meer dan 250 jaar oude bos gelegen langs de Fotografielaan in Wilrijk is bedreigd door een kapvergunning die op 5 april werd goedgekeurd door het stadsbestuur van Antwerpen. In april tekende onze afdeling hiertegen beroep aan bij de provincie. Een samenvatting van de kernpunten van het bezwaar wordt hieronder weergegeven. Wanneer je dit nummer leest zijn we misschien reeds enkele stapjes verder in het proces want op 2 juli vond er een hoorzitting plaats waarbij de afdeling haar bezwaren mag toelichten. De provincie kondigde verder aan dat ze op 4 juli het beroepsdossier zou behandelen zodat vroeg in de zomervakantie een uitspraak kan verwacht worden. Natuurpunt zal deze uitspraak logischerwijs ten gronde analyseren en opvolgen.

Extract uit het bezwaarschrift

Met verontwaardiging neemt Natuurpunt Zuidrand Antwerpen kennis van de beslissing van het college van burgemeester en schepenen van de stad Antwerpen dat een positieve beslissing gaf tot het kappen van een deel (1,9 ha) van het Ferrarisbos te Wilrijk gelegen langs de Fotografielaan.

*Onze bemerkingen betreffen zowel een aantal **principiële bestuurlijke punten** als een aantal **inhoudelijke** die wij hieronder kort opsommen.*

De besluitvorming is wat ons betreft gebaseerd op onjuiste en onvolledige feiten waardoor deze betwist wordt door onze vereniging:

- Het bos is gelegen langs een belangrijke kwelzone met een bijzondere (grond)waterproblematiek tot gevolg. Dit werd echter nooit ten gronde bekeken. De suggesties om een aantal tanks die overtollig regenwater zouden bufferen doet hierbij weinig terzake, aangezien hoofdzakelijk gericht op het oppervlaktewater.

- De natuurwaarde van het bos wordt in het verzoek tot ontheffing van de MER-plicht schromelijk onderschat en werden niet deskundig onderzocht. Evident dat een éénmalig plaatsbezoek van de MER-deskundige op het einde van de herfst geen compleet inzicht geeft. Men heeft het zelfs nagelaten om bestaande databestanden (waarnemingen, be en andere) na te gaan. Het bos heeft door zijn eeuwenoude structuur een erg waardevol karakter met een mooie voorjaarsflora, een uitgesproken vogelbestand en is het jachtgebied van vleermuizen en roofvogels.

- De compensatie voor de boskap die wordt voorgesteld is onterecht: het planten van een nieuw bos in weidegebied ter compensatie van "eeuwenoude Ferraris bos" kan moeilijk gecompenseerd worden aangezien de bodemgesteldheid van het vervangende gebied niet dezelfde is waardoor er "waardevol zuur eikenbos" aldus definitief verloren gaat. Het duurt decades vooraleer de voorjaarsflora herstelt, als het al ooit terugkomt binnen deze periode gezien de bemesting op de huidige maïsakkers en weidegebieden. Bovendien zijn deze weidegebieden de laatste fourageerterrinen voor de resterende boerenzwaluwpopulatie in deze streek, een met uitsterven bedreigde soort. Compensatie in het nabij gelegen weidegebied komt dus niet in aanmerking.

Besluit, het gedeeltelijk of geheel kappen van het Ferrarisbos brengt onherstelbare en niet compenseerbare natuurschade toe waardoor de bepalingen van het natuur- en bosdecreet geschaad worden. Natuurpunt vindt het daarom haar plicht op te komen voor deze waarden.

Het door het college genomen besluit is ons inziens ook vormelijk en procedureel betwistbaar. Voorbeelden hiervan zijn:

- Het project wordt begeleid door "het gemotiveerd verzoek tot ontheffing van de MER-plicht, dd. februari 2013", uitgevoerd door SGS. Nochtans wordt in het collegebesluit verwezen naar een goedgekeurd MER-rapport. Hierdoor wordt de indruk gewekt dat een grondige analyse is gebeurd van de natuur- en milieu-impact van dit project wat door het ontbreken van een volledige MER onterecht is.

- Wij menen dat dit dossier in tegenstelling tot de aanbeveling tot ontheffing, wel degelijk MER plichtig is: de zone bedraagt meer dan 3 ha, is heden nog maar gedeeltelijk herbestemd naar een ander bodemgebruik en gezien de grotere bosoppervlakte en aansluitende terreinen in de omgeving, was het bosdecreet ons inziens zeker voor de RUP van toepassing. Het feit dat dit nooit werd toegepast doet in deze niet terzake.

- Er is bij ons weten ook geen studie uitgevoerd die aangeeft dat er in dit deel van Antwerpen een bijzondere behoefte is om nieuwe bedrijfsterreinen nu aan te snijden en hiervoor een waardevol bos te kappen. Getuige is dat de eigenaar ondanks jaren zoeken feitelijk nog geen echte bestemmingen heeft gevonden voor het grootste deel van het terrein.

- De watertoets werd ons inziens met onvoldoende diepgang uitgevoerd en zonder een grondige inschatting van de effecten op het grondwater in deze kwelzone.

- Voor zulk een belangrijk dossier consulteert het college normaliter de Adomaraad. Bij ons weten werd dit dossier nooit voorgelegd; nochtans betreft het hier het kappen van 1,9 ha en op de iets langere termijn mogelijks meer dan 5 ha waardevol en eeuwenoud bos wat een onherstelbare impact zal hebben op een stuk landschap dat er minstens sinds 1750 zo bij ligt.

Natuurpunt Zuidrand Antwerpen meent daarom dat er voldoende grondslag is voor een gegronde en gerechtvaardigde beroep tegen de ontbossingsvergunning.

Frythout te Hove : een nieuwe groene long?

Dit bijna 19 ha grote parkgebied is gelegen tussen Hove kerk en Boechout en is heden in de praktijk een landbouwgebied. Door een GRUP werd het gebied enkele jaren geleden omgezet in een parkgebied. Doelen hierbij zijn de Koude beek terug in ere te herstellen, een toegankelijke groene parkzone aan te leggen met hierin een tweetal fietsverbindingroutes om het centrum van Hove met de Kaphaanlei te Mortsel en met Boechout centrum te verbinden. Het nieuwe bestuur hoopt binnen de lopende legislatuur dit park te ontwerpen, in te richten en open te stellen. Een flinke uitdaging dus. Een belangrijke stap voor Hove de komende maanden wordt dus het opstellen van een visieplan voor het gebied, in het bijzonder, welke evenwichten tussen natuur en recreatie streven we na en hoe vertalen we dit in de praktijk. De afdeling heeft hierbij heel wat ervaring opgedaan met Groen Neerland dat recentelijk succesvol werd opgeleverd en opengesteld. We stellen deze ervaring en expertise dan ook graag ten dienste van de gemeente Hove. We gaven een eerste zetje bij het begin van het jaar wanneer we een afvaardiging van het Hovense bestuur en milieuraad meenamen op werkbezoek naar Groen Neerland en organiseerden in juni een actief werkbezoek op het terrein van Frythout zelf. De afdeling wenst verder een visienota voor het gebied uit te werken gedurende

de zomer waarbij we streven om de originele beekbedding te herwaarderen en natuurwaarden, bosontwikkeling en recreatie als het kan naadloos te laten samenvloeien. Frythout kan wat ons betreft een nieuwe toegankelijke en aangename groene long worden te Hove waar “natuur vlak naast de kerk” een begrip wordt.

Om maximaal draagvlak te creëren willen we het gemeentebestuur dan ook vragen om een “interessesgroep” op te richten via een oproep in info Hove, om de communicatie met de bevolking rond het project uit te bouwen.

Op de Vos gemunt !

Dat de vos ook in onze afdeling gestaag toeneemt is duidelijk. De oorzaak evenzeer: de toename van de bruine rat en houtduiven door de maïsteelt. De toename van de vos herstelt hiermee in beperkte mate de verstoring van het milieu veroorzaakt door deze monocultuur die meer en meer ons landschap bepaalt... of misschien beter gezegd “ex-landschap”. Maar niet iedereen heeft het zo begrepen... Begin april hebben we moeten vaststellen dat op Frythout een vossennest werd doorschoten midden in het werpseizoen dit omdat een plaatselijke bewoner kippenschade had (ja je leest het goed, spijtig genoeg...). Nochtans kunnen kippen erg eenvoudig tegen de vos beschermd worden door deze 's avonds op te sluiten of de omheining te verhogen en gepast in te richten. Laat ons duidelijk zijn: zulk een gruwelijke daad is ontoelaatbaar, een onwettelijke strooppraktijk, compleet niet meer van deze tijd.

De afdeling heeft dan ook klacht neergelegd en zal haar waakzaamheid in het gebied opvoeren. Het is immers reeds de tweede maal dat men hier tracht de vos uit te roeien. De vorige maal werd een vos verdrinken in een waterput op het gebied... al even gemeen. We roepen dan ook gemeente en de lokale bevolking op om waakzaam te zijn en iedere onwettelijke activiteit te melden zodat gepast kan worden opgetreden.

De Opening van het Park van Eden: een fotoverslag.

De dagen voordien had het fel geregend, maar de 25ste mei was het zonnig!

Knappe planning van de Stad. De trekpleister voor het grote publiek was uiteraard de picknick.

De weide was zompig en totaal onbruikbaar maar de 'Asseweg' vormde een prima alternatief: een walking picknick. Ten Noorden de gratis broodjes, ten Zuiden het gratis drankje.

De eerste natuurliefhebbers waren al present vanaf 10.00 u. en begonnen onmiddellijk aan het versieren van de tent. Ook het Kot werd getooid met een fiere vlag, baken voor de startplaats van de wandeling door Groen Neerland.

De tent van Natuurpunt stond gezellig opgesteld tussen een stemmig jazz kwartet en de geurige pannenkoeken van de Chiro Jouwen. Een trekpleister voor jong en oud.

40 Wandelaars hebben we kunnen overtuigen om Groen Neerland een gegidst bezoekje te brengen; hun reacties waren eensluidend positief.

Een mooie dag, bedankt bezoekers, bedankt medewerkers!

Groen Neerland

Monitoring van salamanders in de Vallei van de Kleine Struisbeek.

Het is een traditie: in het voorjaar trekken we er op uit om in de Vallei van de Kleine Struisbeek de salamanders te tellen. Hoe is het met onze salamanderpopulatie gesteld? Dit jaar waren we bijzonder geïnteresseerd: in Groen Neerland hadden de bestaande poelen een grondige onderhoudsbeurt gekregen.

Volgende tabel vat de waarnemingen samen. Enkel 'oude' poelen staan in de tabel, op de vijver achter de rietkraag van Fort7 na. Die is trouwens al direct gekoloniseerd: we vonden er 1 Kleine watersalamander en 1 Alpenwatersalamander!

Campagne	Datum			Datum			Datum			Datum			Datum			
	30/04/2013	1/05/2013		2/05/2013		3/05/2013		4/05/2013		5/05/2013						
	Kws	Aws	Kam	Kws	Aws	Kam	Kws	Aws	Kam	Kws	Aws	Kam	Kws	Aws	Kam	
Tuinvijver	0	25	4	1	11	3	3	11	0				1	7	0	66
Kl Strsbk Lks	5	11	3		1	3	3	4	0	0	3	4				37
Kl Strsbk Rts	0	9	1	2			1	6	3	4	4	2				32
GN Noord													1	0	0	2
GN West1													3	6	0	10
GN West2													0	0	0	0
GN Oost								4	4	0			4	1	0	13
Fort7vijver				1	1	0										2
Totaal	5	45	8	4	13	6	7	21	3	8	11	6	4	6	0	162

In Groen Neerland werd de ZW-oever van de Noordgracht vrijgemaakt; waterplanten verschenen en ook ... de eerste salamandertjes. Alpenwatersalamanders (Aws in de tabel) worden nog altijd het vaakst waargenomen, 105 waarnemingen, 72 in 2012; de Kleine watersalamander (Kws) volgt met 34 waarnemingen, 31 in 2012. De Kamsalamander (Kam) tenslotte werd 23 maal geteld, 24 in 2012. Er werden foto's gemaakt van de buikzijde maar die zijn nog niet geanalyseerd. Voor het eerst zijn er enkele waarnemingen van Kamsalamander

getooid met een indrukwekkende kam. Opmerkelijk zijn de verschillen in de westelijke antitankgracht tussen gebied 1 en 2; beide zijn gescheiden door een aarden dam; gebied 2 werd ontslibt, gebied 1 niet. Voorlopig hebben de salamanders de weg over de dam nog niet gevonden? Het water in gebied 2 is bijzonder helder. Hier werden voor het eerst massaal dikkopjes waargenomen. Tot slot wil ik de Provincie Antwerpen bedanken die deze jaarlijkse waarnemingen mogelijk maakt: zij stelt de fuiken ter beschikking.

Rudi Leemans, conservator Groen Neerland

Fort 7 nieuws

Zoals iedereen kijken we ieder jaar met spanning en ongeduld uit naar de prille lente en dit jaar hebben we er behoorlijk lang op moeten wachten ! Eén van die lentebodes is de Gulden sleutelbloem. Deze soort deed het weer goed op de gekende plaatsen en nog steeds breidt de soort zich uit. De Pinksterbloem was bekend van twee groeiplaatsen met telkens slechts enkele exemplaren maar dit voorjaar was er een schuchter begin aan “het moeraske”. Afwachten of deze soort zich hier zal handhaven en evolueren. Aan de zacht hellende oever van het vestingwater van “Ground Zero” vond de plantenwerkgroep een nieuwe vestiging van Wolfspoot.

Deze soort behoort tot de lipbloemfamilie en heeft witte onopvallende bloempjes die in schijnkransen in de bladoksels staan. Echt verrast waren we bij het vinden van Beekpunge aan de rand van de rietkraag. Dit is een vertegenwoordiger van de ereprijsfamilie en komt voor langs waterkanten. De plant heeft blauwe bloempjes. Vele jaren geleden kwam deze soort ook op het fort voor maar dan op een heel andere plaats.

De leliëfamilie is op het domein vertegenwoordigd door 3 soorten nl. Kraailook, Salomonszegel en Daslook. De laatst genoemde breidt zich nog steeds uit vanuit zijn oorspronkelijke groeiplaats.

In de zomer verdwijnen de bovengrondse gedeelten volledig om in het voorjaar vanuit de overwinterende ondergrondse bollen terug te groeien met frisgroene bladeren en witte bloemen.

Wie in het kort nog eens op het fort komt zal merken dat er vooraan, recht van de brug een aantal grote bomen verdwenen zijn. Deze zijn in de winterperiode geveld. Deze maatregel is altijd een heikel punt en leidt vaak tot tegengestelde standpunten en

meningen. Het vellen gebeurde in twee fasen. De terreinploeg van Natuurpunt nam een deel voor haar rekening en 2 grote wilgen en 1 Canadapopulier die vlak op de rand van de oever stonden werden geveld door een aannemer gespecialiseerd in “moeilijke” bomen. Deze bomen zouden vroeg of laat in het vestingwater terecht gekomen zijn zoals met menig ander exemplaar gebeurde. Aan de rietkraag werd verleden zomer met man en macht gewerkt aan een amfibieënpoel en de verwachtingen waren dan ook hoog gespannen vooral omdat er reeds kikkers waren gesignaleerd.

Spijtig genoeg werd deze nieuwe waterpartij nog niet ingenomen als voortplantingsplaats door kikkers, padden of salamanders uit de omgeving. Van de laatst genoemde soort is dit nog te begrijpen omdat er geen waterplanten in dit gedeelte voorkomen. Zijn wij te ongeduldig of is deze plaats toch niet optimaal om eieren af te zetten ? De toekomst zal het uitwijzen.

Het reeds jarenlange onderzoek naar mezen op het fort en dit op universitair niveau wordt momenteel uitgevoerd door Anke Vermeulen. Zij voert onderzoek naar het immuumsysteem van koolmezen. Regelmatig zien we haar dan ook op het reservaat met een aluminiumladdertje rondlopen.

Zo is er altijd wel iets op te volgen, te beheren en te beleven op Fort 7 !

verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires

www.sightsofnature.com

Pieter De Conincklaan 108, 8200 St.-Andries Brugge - 050/31 50 01

GOEDELE LIEKENS SENERJEY LIEVEN SCHEIRE JOERI CORTENS VÉRONIQUE LEYSEN

Big Jump

Spring mee op 24 locaties

WWW.BIGJUMP.BE 14 juli

Spring mee voor proper water!

Aquafin Froggy Lampiris Bond Beter Leefmilieu Tom & Co

BIG JUMP - 14 JULI 2013

Ben je ook verzot op proper water? Levende rivieren? Glasheldere meren? Spring op 14 juli mee voor proper water tijdens de Big Jump. Duizenden mensen in heel Europa duiken tegelijkertijd het water in. Ons doel? Politici overtuigen om ook de sprong te wagen. Zij moeten maatregelen nemen om de Europese waterlopen terug gezond te maken en dat tegen 2015. Big Jump is een initiatief van European Rivers Network. In Vlaanderen wordt dit evenement geïnitieerd door Natuurpunt, Good Planet vzw en Bond Beter Leefmilieu. Naast hoofdsponsor Aquafin, ondersteunen Froggy en Lampiris de Big Jump 2013. www.bigjump.be

VLINDER MEE - 3 & 4 AUGUSTUS 2013

Op 3 en 4 augustus kan je deelnemen aan de Grote Vlindertelling van Natuurpunt. Tellen is niet moeilijk en iedereen kan meedoen. Spendeer minimaal een half uurtje in je tuin en tellen maar! Je noteert van elke soort het grootste aantal dat je op één moment tegelijkertijd in je tuin waarneemt. Surf naar www.vlindermee.be om je resultaat in te voeren en misschien win jij wel een van de vlinderprijzen! De brochure met de meest voorkomende vlinders vind je terug in een van de bezoekerscentra van Natuurpunt. www.vlindermee.be

NACHT VAN DE VLEERMUIS - 23 & 24 AUGUSTUS 2013

Tijdens de Nacht van de Vleermuis gaat iedereen op zoek naar 's wereld enige vliegende zoogdier. En dat op meer dan 45 locaties in heel Vlaanderen. Tijdens deze duistere nacht neemt een vleermuis-kenner je mee op een niet alledaagse wandeling. Je hoort vreemde geluiden van obscure nachtdieren en ontdekt waarom insecten niet veilig zijn als een vleermuis in de buurt is. In Vlaanderen vind je nog 17 van de 22 in België voorkomende soorten. Spijtig genoeg gaan ze er allemaal op achteruit of zijn ze zelfs bijna uitgestorven. Trek naar de Nacht van de Vleermuis en ontdek hoe jij de vleermuisen kan helpen. Doe mee met de Vleermuiswedstrijd en win een van de leuke prijzen! Meer info op www.nachtvandeveleermuis.be.

Vlinder Mee

Tel de vlinders in je tuin

www.vlindermee.be

3&4 AUGUSTUS 2013

natuurpunt

EcoStyle Tom & Co

Nacht van de Vleermuis

Vlieg mee de nacht in op 23 & 24 augustus!

Meer dan 45 locaties!

Voor meer info, kijk op: www.nachtvandeveleermuis.be

natuurpunt

Tom & Co Westmalle

Ornithologie en evolutionaire biologie

Vogelmigratie en evolutie.

Chantal Oeyen-Alenus, biologe

In de vorige 2 nummers van rAntGroen, legden we de nadruk op een eenvoudige, correcte weergave van evolutie door natuurlijke selectie. Dit om het kogelstoten met verkeerde uitdrukkingen, het hamerslingeren met Darwin en op het de spits drijven van discussies over creationisme te vermijden. Blijf kalm, gebruik de juiste terminologie en denk logisch na. Dan kan je bijna elk fenomeen in de natuur verklaren aan de hand van evolutie door natuurlijke selectie, zonder wetenschappers, noch gelovige mensen, voor het hoofd te stoten.

Dit voorjaar had ik een ernstig 'Silent spring' gevoel. Zelfs onze heggemus, die elk voorjaar als eerste begint te zingen, zweeg tot voor kort. Op een alarmkreet van de merel na, was het lang, heel lang stil in mijn stadstuin.

Het deed me denken aan biologe en auteur Rachel Carson, die in 1962 een boek onder deze titel publiceerde. Dit was toen vooral een duidelijke aanklacht tegen de chemische industrie. Ze stelde een **diagnose**: er werd teveel DDT gebruikt als pesticide in de landbouw. Dit had duidelijke gevolgen: zichtbaar verdwijnen van vogels en een grotere vatbaarheid voor infectieziekten bij mensen. En er was een **dader**: de producent van DDT. Ingrijpen door de mensen te sensibiliseren, had effect. Haar boek leidde tot de volledige productiestop voor DDT, en tot het oprichten van een milieubeweging in de USA en elders in de wereld. Zelfs het woord '**ecologie**' werd toen geboren.

Het vooruitzicht om een Lente te hebben, zonder de spectaculaire 'thuiskomst' van migrerende vogels en hun zang, zou voor de inwoners van de Verenigde Staten zo'n nachtmerrie geweest zijn, dat ze er gezamenlijk actie tegen ondernamen. 'Yes, they could', zou hun huidige president gezegd hebben.

Vandaag, nu en hier, ligt het probleem anders. Het zou door een globale verandering in het klimaat zijn, ook weer door de mens veroorzaakt, dat migrerende vogels later of vroeger aankomen in hun noordelijke broed gebieden. Wanneer vogels laat zijn, vinden ze soms niet meer het geschikte voedsel, dat ook seizoensgebonden is, noch voor henzelf noch voor hun jongen. Op deze manier zouden migrerende soorten met uitsterven bedreigd zijn. Of de mens hier iets aan kan of wil veranderen, wordt wereldwijd gedebatteerd. Er is **geen duidelijk afgelijnd probleem meer en zeker geen dader**.

Maar hoe zit het met de vogels? Kunnen zij klimaatveranderingen overleven? En, heel belangrijk, kunnen migrerende vogels klimaatveranderingen overleven? Waarschijnlijk wel, want, alhoewel migratie een heel complex fenomeen is, heeft het een erfelijke basis.

Zoals we al lang weten, is het moeilijk aan te tonen wat er precies aangeboren is of aangeleerd bij het migreren. Vogels leren migreren van hun ouders, ze kijken naar grote landschapselementen om hun weg terug te vinden en oriënteren zich op de stand van de zon en het magnetisch noorden. De meeste vogels migreren echter 's nachts en oriënteren zich op de sterren. Ze raken hun weg kwijt bij bewolkt weer en storm. Ze vertrekken onder invloed van het afnemen van de totale hoeveelheid daglicht, maar temperatuur, het weer en aanwezigheid van voedsel, maken dat de precieze datum van

vertrek en aankomst, nooit dezelfde is.

Sommige vogels voeden zich tijdens het vliegen, anderen houden even halt in een veilig, voedselrijk gebied onderweg. Ze kunnen ook tijdens het vliegen hun vetreserves gebruiken, daarna breken ze hun spieren af en absorberen zelfs hun inwendige organen. Geslachtsorganen blijven echter gespaard op de terugweg, zodat ze zich na aankomst in het Noorden, meteen kunnen voortplanten. Vogels hebben barosensoren, waarmee ze windsnelheden kunnen voelen, 300 m boven hun hoofdjes, en ze kunnen vliegen in zeer ijle lucht (hoog boven Mount Everest).

Voor wie dit niet fantastisch genoeg vindt: vogels kunnen slapen terwijl ze vliegen, door hun 2 hersenhelften apart uit te schakelen. Ze kiezen onderweg een leider, waar ze achteraan vliegen en als een leider zich vergist in de te volgen route, stoten ze hem uit.

En waarom vliegen vogels niet fout wanneer ze dicht bij het magnetisch noorden komen? Er werd aangetoond dat spreeuwen in Noord Amerika inderdaad magnetisme gebruiken om te migreren, maar dat ze zich heroriënteren bij dageraad door gebruik te maken van specifieke golflengten van zonnestrallen.

En alsof dit verhaal nog niet sterk genoeg is: vorsers van het Max Planck Instituut en Princeton University ontdekten vrij recent dat vogels hun weg terug vinden met hun reukorgaan. De werkhypothese is nu dat vogels, naast alle bovengenoemde mechanismen ook nog een geurkaart hebben van hun omgeving, net zoals zalmen, die de Atlantische oceaan oversteken om te paaien in Noord Amerika.

Dit is een schokkende ontdekking omdat er vroeger meestal werd gedacht dat vogels (met de uitzondering van gieren) niet konden ruiken!

Om aangepast te kunnen worden aan veranderingen in klimaat en omgeving, moet er een genetische basis zijn voor minstens één van alle bovengenoemde fenomenen, en liefst ook diversiteit in genetische kenmerken, die ervoor coderen. Een grote genetische diversiteit is onder alle organismen de basis waarop er door natuurlijke selectie nieuwe planten en dieren kunnen ontstaan, die aan veranderende omstandigheden in de omgeving aangepast kunnen worden. Dat is dé voorwaarde opdat het leven op aarde zou blijven bestaan. **Evolutie is dus dé voorwaarde voor natuurbehoud.**

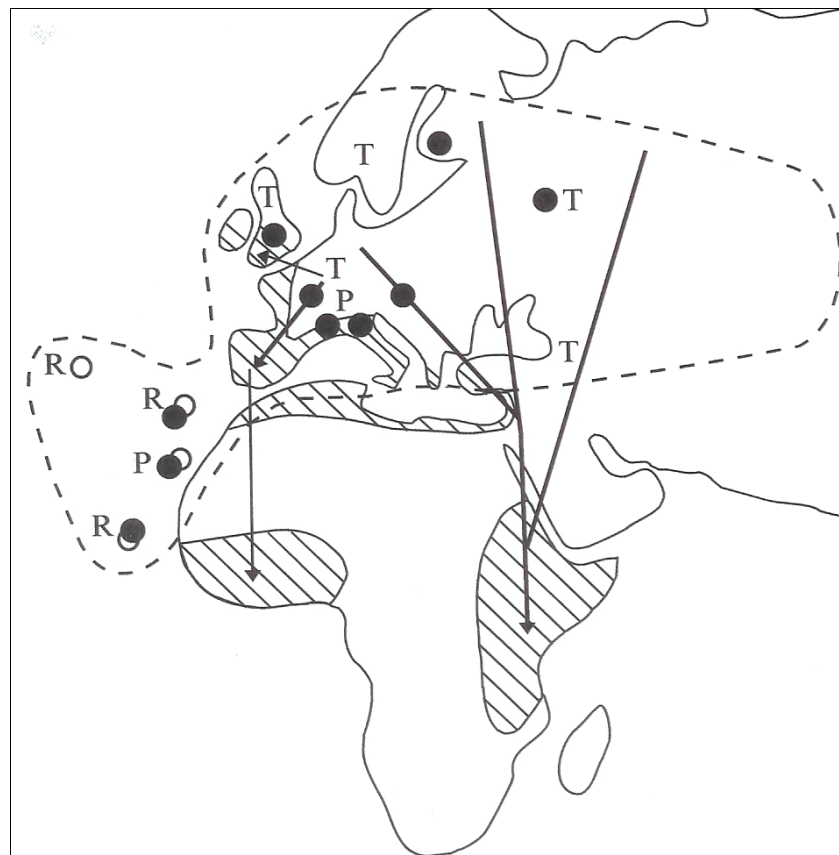
Er is alvast één moeilijke, dure, tijdrovende, baanbrekende en concluderende studie uitgevoerd door Duitse onderzoekers. En het resultaat was in verhouding tot de inspanning.

De Duitse biologen ringden zwartkopjes, *Sylvia atricapilla*, in het Noorden van Duitsland en volgden deze vogels met behulp van telemetrie in Soedan en Oost-Afrika, zodat hun migratieroute duidelijk was. Daarna vingden en ringden ze ook zwartkopjes in de rest van Europa, en volgden ook deze kleine wezentjes. Ze kwamen tot de volgende conclusie.

Meestal bestaat een populatie zwartkopjes uit drie groepen:

- groep R: residenten: zij migreren nooit (vb. een populatie zwartkoppen blijft in de Azoren);
- groep T: migranten van lange afstand (vb. zwartkoppen vliegen van Noord Duitsland naar Zuidelijk Afrika);
- groep P: migranten, van korte afstand (vb. zwartkoppen vliegen van Duitsland naar Spanje).

Indien vogels van soort T en soort R met elkaar gekruist worden, dan zullen de nakomelingen een korte afstand vliegen en zich dus gedragen als groep P! En zodoende is in deze groep vogels aangetoond dat alvast een erfelijke basis heeft. Zie de kaart hieronder. Nu is het afwachten welke universiteit in welk land het volgende kenmerk wil onderzoeken.

Er zijn in Europa 3 populaties van zwartkopjes. T= totaal migranten of langeafstandsmigranten. P= partiële migranten of middellange afstandsmigranten. R= residenten. Indien je vogels van het type T kruist met vogels van het type R, dan migreren de nakomelingen een korte afstand (naar Berthold, 1999).

Ochtendwandeling in de Lovenhoek
10 maart 2013-03-12 - 9 dlnm.
Gids: Rudy Van Cleuvenbergen
Leiding: Wim Vandeweyer
Verslag: Tuur Wuyts

De Lovenhoek is gelegen op het grondgebied Pulderbos (Vorselaar) en is ongeveer 150 ha groot. Het is eigendom van en wordt beheerd door Natuurpunt sinds 2007. Het wordt doorsneden door de Molenbeek en de Kleine beek. Het is afwisselend gebied: sommige delen zijn bebost, andere delen beheerd als hooiland en sommige zijn meer moerassig. Kortom het is een gevarieerd gebied waar enkele wandelwegen doorheen leiden.

Het was die morgen eerder "killig" weer, vandaar wellicht de geringe opkomst.

Rudy schetste bondig de situatie en de geschiedenis van het reservaat en toen togen we op verkenning door het kale landschap. Hier en daar werd een interessant stukje nader bekeken. Zo toonde hij een grachtje met kwelwater waar Waterviolier groeide, ook Paarbladig goudveil stond iets verder evenals Watermunt. Het ging kris, kras door het gebied zodat wij op de duur totaal gedesoriënteerd waren, gelukkig kent Rudy dit gebied door en door. Tussendoor vloog een Grote zilverreiger langs de groep! We merkten ook dat er heel wat kappingen uitgevoerd werden om meer open bos en vlakten te verkrijgen. Ook rododendron tracht men in toom te houden. Trots werd een perceeltje getoond dat door de J.N.M. opgekapte en geplagd werd. De struikhei kwam spontaan terug uit de aanwezige zaadbank en bij een vorig bezoek vond Lucy hier zelfs een exemplaar van de Moeraswolfsklauw! Maar Lovenhoek heeft nog andere troeven in huis, nl. een uitgestrekt vochtig hooiland met een heraangelegde oude visvijver. In mei - juni moet het hier prachtig zijn!

Een groepje Reeën kruiste even ons pad. In het moerassig gedeelte komt Sprinkhaanzanger, Blauwborst en langsheen de beek IJsvogel voor.

Slechts enkele wandelaars kruisten ons pad. Een witte veldkapel en een oude schuur waren de enige bouwwerken die we tegenkwamen. Helemaal aan de rand van het reservaat lag een maïsakker waar het tussen de droge stoppels wemelde van de Vinken.. Zo kwamen we terug aan ons vertrekpunt. Het was een boeiende kennismaking met een echt Kempisch landschap.

Rudy, we hebben ervan genoten!

De Broekelei - Keerbergen
Zondag 17/3/2013 - 28 dlnm.
Gidsen Jean-Marie Vanhove //Sonja Vanhove
Leiding Lucy De Nave
Verslag Eva Suls
Foto: Walter Van Spaendonk

Op deze bewolkte frisse dag werden we verwelkomd door Sonja en Jean-Marie aan het standbeeldje van Zandjan. Deze typische figuur staat symbool voor een hard en eenvoudig Kempens bestaan: ze dreven de handel in zand. De zandleurders voerden met kruiwagens het zand tot in Mechelen en Leuven. Het zand werd oa. gebruikt om de vloer van de woonkamer een propere indruk te geven. Keerbergen kende vroeger een lange periode van verval met een arme bevolking, tijdens de recentste decennia verbeterde dit. Vroeger kon men zelfs een tram nemen die Keerbergen met Brussel verbond, deze zou men nu opnieuw willen aanleggen, dit echter onder groot protest. In de 20ste eeuw kon men in Keerbergen veel weekendhuisjes terugvinden, er werd zelfs in 1932 een vliegtuigbaan aangelegd die in WOII door de Duitsers gebruikt werd. Na WOII werd het vliegeterrein verkaveld voor de bouw van grote landhuizen.

Waar men vroeger meer zand aantrof kan men tegenwoordig vooral veel dennenbomen terugvinden. Door de opkomst van de vele verkavelingen zijn er veel waardevolle gebieden verdwenen, om de schade van een golfterrein te beperken werden onderling met Natuurpunt en de beheerders afspraken gemaakt. Spijtig genoeg is slechts 20 ha van de 100 ha beschermd. De grootste bedreiging blijft nog steeds de woningbouw. Tijdens de wandeling werden we aan het werk gezet door de twee gidsen om verschillende kegels te zoeken, we hebben kegels gevonden van een Grove den, Lork,

Japanse lork, Zeeden, Spar... De dennen zijn hier terecht gekomen door toedoen van keizerin Marie Theresia. Dennen zijn snel kaprijp en ideaal voor de verwarming van woningen en voor het gebruik tijdens een oorlog, later werd dit ook gebruikt voor de mijnen. Op een bepaalde plaats voelde de grond anders aan, dit kwam omdat er

beton onder de weg was aangelegd. Men wou op het domein oorspronkelijk een Center Parcs bouwen, deze plannen werden gelukkig niet gerealiseerd. Zowel een IJsvogel als een Snip werden waargenomen, ook kan men in het gebied Wintertaling, Dodaars en Blauwe reiger waarnemen.

De amfibieën zijn hier ook sterk aanwezig, tijdens de zomer kunnen we genieten van een prachtige grote

vijver met Gele plomp en verschillende soorten kikkers. Ondanks dat het op het eerste zicht een nat gebied lijkt, is de grote bedreiging echter verdroging. Op de mooie weilanden kunnen we knotwilgen terugvinden die zandverstuiving tegen gaan. Het hout van de knotwilgen werd gebruikt om klompen te maken, de twijgen werden voor het vlechten van manden / korven gebruikt. Een uitgeholde knotwilg is ook de ideale plek voor Steenuiltjes.

Aan de amfibieënpoel kregen we een zeer interessante uitleg met foto's van Sonja over de verschillende soorten salamanders en kikkers. Op de terugweg merkten we nog een bunker op die vandaag de dag een overwinteringsplaats is voor vleermuizen. Door de dikke muren blijft de temperatuur constant, is er een hoge luchtvochtigheid en geen tocht. Een ideale plaats dus voor de vleermuizen!

Bedankt Sonja en Jean-Marie voor deze interessante, leerrijke wandeling!

Paaswandeling Fort 7
01/04/2013 - 47 dlnm.
Gidsen: Lucy, Tuur, Nicole
Verslag & foto: Eva Suls

Blijkbaar hadden veel mensen behoefte om na deze donkere dagen van de zon te genieten, want niet minder dan 47 personen daagden op. Onder een staalblauwe hemel werden de mensen verdeeld in 3 groepen gezien het groot aantal deelnemers. De ouders en kinderen mochten mee met Nicole, Lucy nam de groep mee die nog nooit Fort 7 bezocht

hadden en de laatste groep die reeds bekend waren met het Fort konden onder leiding van Tuur meegaan.

Tijdens deze aangename wandeling hebben we wel tot driemaal toe een buizerd gezien, een prachtige roofvogel die we vaak in het Fort terugvinden. Tijdens de wandeling werd maar pas duidelijk hoe hard de beheerploeg werkt, want verschillende paden waren een stuk veiliger gemaakt voor de wandelaar. We konden o.a. een Wintertaling en een IJsvogel waarnemen we hoorden ook een groene specht.

Met grote tevredenheid en belangstelling werd het eerste bloemetje, een gevonden paardenbloem, bewonderd. De

voorjaarsbloemen staan nog niet in bloei, maar we konden al wel de Brem, Daslook, Kraailook, Gulden sleutelbloem en Vogelmelk terugvinden.

Wat eet de Wolf precies? Tuur wist ons gelukkig te verlossen van deze moeilijke vraag en wist ons te vertellen dat enkel grootmoeders op zijn menu staan, wat voor sommige onder ons misschien niet zo'n geruststellend antwoord was.

Na de wandeling werd er een drankje aangeboden en kon er gezellig in de warmte van het zonnetje bijgepraat worden.

Bedankt Tuur, Nicole en Lucy!

Vogelexcursie Zeeuws Vlaanderen 7/04/2013

**Leiding: Luc Van Schoor
Marc Hofman**

Verslag: Mauro Van Reusel (10 j.)

Foto's: Joachim Pintens (14 j.)

Beste lezers,

Eerst gingen we naar de Sophiapolder in de buurt van Oostburg. Toen we uitstapten hoorden we al meteen de kokmeeuwenkolonie nabij krijsen. Ik kon zelfs al een beetje de uitwerpselen van de meeuwen ruiken!

Met onze telescopen zagen we vooral veel Kokmeeuwen, maar we zagen ook dat er enkele Zwartkopmeeuwen tussen zaten, waarvan er één geringd was. De code van de groene ring hebben we jammer genoeg niet kunnen aflezen. In de verte zagen we plots een Slechtvalk vliegen, waardoor de hele meeuwenkolonie opvloog. Achter het eilandje zaten (op het water) een paar Geoorde futen.

Op de plas zelf zagen we ook nog de Kleinste Canadese gans (*Branta hutchinsii minima*) en vele Scholeksters. Van daar wandelenden we met de hele groep een eindje verder, en tijdens deze wandeling zagen we een Ringmusje wegvliegen. Aan de tweede plas zagen we tussen het riet een Rietgors die zaadjes van een riethalm pikte. We zagen ook een paar Wintertalingen op het water zitten. 25 m verder, bij de derde plas, zaten enkele Grutto's te baltsen en ook hier zat weer een mooi groepje Geoorde futen (16 ex). Hier zag Marc de eerste Boerenzwaluw van het jaar! Met de auto's reden we verder, tot we heel dicht bij een Grutto naderden. Die konden we vanop enkele meter afstand fotograferen. Joachim maakt echt mooie foto's.

Een paar minuten later kwam een Kievit luid roepend aanvliegen, en streek hij neer vlak bij de Grutto. Nadat ik hem met mijn telescoop had gevonden, zag ik dat hij aan zijn rechtse tibia een kleine metalen dring droeg.

Bij de plas achter de Grutto zat een Kleine plevier

rustig naar voedsel te zoeken. Een eindje verder zat er er ook nog een vijftal Gele kwikstaarten 'een feestje te bouwen', zo omschreef één van de deelnemers het speelse gedrag van deze knalgele vogels.

De Blikken, ten noorden van Oostburg, is een prachtig nieuw natuurgebied met natte weilanden, akkers en oude hagen. Hier overwinteren duizenden brandganzen en kolganzen. Toen we op de dijk met de telescopen de ganzen afspeurden, ontdekten we één Kolgans met een nekring met code ES1 (witte letters op zwarte ring). In de verte zat een roofvogel in een boompje, waarvan we even dachten dat het een Visarend was, maar die bleek een Buizerd te zijn. Achter ons op de grote akkers zagen we een prachtige Blauwe kiekendief (man) jagen, laag boven een lange gracht.

Dan gingen we met z'n allen in de gloednieuwe kijkhut speuren. Hier had men ook gedacht aan de kleine mensen, want er stond een bankje bij de kijkgaten. Wat konden we hier zien? Kluten (met eieren in hun nest), opnieuw Geoorde futen, en Luc zag een paar Kemphanen. Er was ook een klein kijkgat bijna tegen de grond, waarbij je op je buik moet liggen om te kijken, erg geschikt voor fotograferen.

Ondertussen was de zon al goed aan het schijnen en was het tijd voor het "leukste" moment van de tocht, onze lunch! Hiervoor hadden de gidsen een zonnig terrasje in Breskens uitgekozen. Terwijl we onze boterhammen aten zagen we trekkende vinken, Kauwen, Houtduiven en Buizerds overvliegen. Zelfs een Bruine

kiekendief trok heel hoog in de lucht voorbij. Door al dat getuur in de lucht stootte ik per ongeluk mijn glas water om en was mijn hele rugzak nat!

Snel inpakken dan maar, want het was tijd om naar het volgende natuurgebied te gaan. Onderweg stopten wij heel even langs de kant om een koppeltje Patrijzen die in een zanderig putje verscholen zaten goed te bekijken.

En dan weer snel verder naar 'Nummer Eén'. Dat is een schorregebied bij Breskens aan de Westerschelde, met een grote zandbank en een broedeiland. In de verte zagen we zo'n 15-tal zeehonden liggen op de zandbank. Ook Middelste zaagbekken zwommen hier nog rond. Dichterbij op de stenen van de kust liet een Steenloper zich heel dicht benaderen, en op de plas zagen we nu ook die andere plevier, de Bontbekplevier. Achter de dijk zat een grote groep Spreeuwen in het gras, en ook een koppel Indische ganzen liet zich bewonderen.

We eindigden de excursie met een mooie wandeling in De Braakman, een krekengebied ten westen van Terneuzen. De Veldleeuwerik gaf zingend naar de hemel zijn show, en we vonden duidelijke sporen van Vossen. Op het water zaten veel eenden, waaronder Brilduikers, en één Grote zilverreiger. In het gras en het riet aan de kant troffen we Watersnippen, één Zomertaling (man) en enkele Zwarte ruiters. En natuurlijk nog veel meer vogels, maar die kan ik hier niet allemaal opsommen. Op de terugweg naar de auto's vlogen Zwartkopmeeuwen over.

In totaal zagen we wel 85 vogelsoorten en 6 andere diersoorten. Samen met het erg mooie weer en de vriendelijke gidsen maakten de vogels er een onvergetelijke dag van. Zeker de moeite om nog eens terug te gaan, Zeeuws Vlaanderen is eigenlijk niet zo ver!

Het Viersels Gebroekt

22/04/2013 - 15 dlnm.

Gids: Rudy Van Cleuvenbergen

Verslag & foto: Eva Suls

15 geïnteresseerde deelnemers stonden zaterdag klaar om de bever te ontdekken. Het Viersels Gebroekt is dan ook het ideale gebied bij uitstek om deze verwachting in te lossen.

Het gebied kunnen we terugvinden tussen de dorpskern van Viersel en het Netekanaal, het biedt een mooie verscheidenheid van broekbossen, graslanden en moerassen.

Bij overvloedige regen zal de overvloed van de kleine beek en de molenbeek ervoor

zorgen dat het landschap wijzigt naar natte graslanden, het gebied wordt dan ook aangeduid als een overstromingsgebied.

Door dit unieke landschap is dit gebied een ideale plaats voor dotter- en pinksterbloemen.

Dat de bever vrij actief is in het gebied, was duidelijk te merken aan de verschillende sporen die we onderweg tegenkwamen. De bever, het grootste knaagdier dat in Vlaanderen voorkomt, kunnen we herkennen aan zijn lange staart die bedekt is met schubben, zijn dichte pels, zijn grote tanden. Tijdens het zwemmen gebruikt hij vooral zijn achterpoten. Zijn voorpoten drukt hij tegen zijn lichaam en zijn staart gebruikt hij als roer. We kunnen de bevers terugvinden langs het water van rivieren, meren, vijvers en moerassen. Ze voelen zich beter in dieper water van ongeveer 50-80 cm. Wanneer het water te ondiep is, bouwt hij een beverdam. Dat kan bestaan uit bomen, takken, modder enz. Door deze verhoging van het water kan hij een veilige ingang maken onder water. Een beverdam bezorgt de plaatselijke landbouwer wel wat kopzorgen, Natuurpunt probeert een oplossing te bieden, maar dit is niet altijd volgens de wensen van de boeren. De bever is een echte planteneter, indien ze geen mogelijkheid hebben om kruidachtige planten te eten, gaan ze bomen omknagen, liefst zachte houtsoorten zoals de wilg of populier.

Tijdens de dag zullen we zelden een bever vinden, ze zijn vooral actief tijdens de schemering en 's nachts. Bevers leven in familiegroepen (volwassen koppel + jongen van dat jaar en het jaar ervoor)

De bever die in de 19de eeuw volledig was verdwenen kwam in het Viersels Gebroekt terug opdagen rond 2008. Momenteel leven er 5 bevers in dit gebied, na een korte pauze hebben we dan ook geprobeerd om dit wonderlijk beestje te ontdekken.

Sommige onder ons hebben een vage glimp gezien en hoorden een plons in het water!

Nogmaals dank, Rudy voor de zeer interessante en deskundige uitleg.

Nieuwe natuurgebieden aan het Hollands Diep

Ma. 20/5/2013 - 9 dlnm.

Gids/leiding: Rudi Vansevenant

Verslag: Tuur Wuyts

Met Pinksteren, schitterend zonnig weer en op Pinkstermaandag, zeer fris en motregen, vandaar wellicht de geringe opkomst maar . . . de dapperen die toch meegingen zullen het zich zeker niet beklagd hebben, zeker weten! Met twee auto's dus op weg. Aan Strijensas ligt het uitgestrekte natuurgebied "Oeverlanden Hollands Diep". Dit gedeeltelijk nieuwe gebied zijn voormalige akkerlanden die uitgedragen werden en nu uitgestrekte plassen zijn + oude grienden die evolueerden tot moerasbos. Rond de plassen is er vrije toegang maar de moerasbossen zijn afgesloten terrein. Door een gelukkig toeval kon Rudi kennis maken met Janus Verkerk, voorzitter van de vogelwerkgroep Hoeksche waard. Deze vlotte en vriendelijke man leidde ons in de voormiddag rond. Op de plassen zeer veel Grauwe ganzen maar ook Aalscholwers, Kuifeenden, Krakeenden, Knobbelzwanen, Futen, rondvliegende zwaluwen en overvliegende Lepelaars en Visdiefjes.

In het riet zongen Kleine karekiet, Rietgors en Blauwborst. In struiken en bomen observeerden we Koekoek, Torenvalk, Fitit, Gekraagde roodstaart en Tuinfluiter. En dan nam Janus ons mee in het niet toegankelijk gebied, nl. de oude griendbossen die, door ontbreken

van beheer, evolueerden tot een schitterend moerasbos. Grienden zijn of beter waren aanplantingen van wilgen die op ongeveer 1,50 m periodiek gekapt werden als materiaal voor vlechtwerk van zinkstukken voor dijkenaanleg.

Het was een typisch oerhollands landschap. Gezien grote delen onder water staan zijn er honderden meters houten wandelpaden aangelegd. De weg voerde ons langs een voormalige houten keet van de griendwerkers. Janus vertelde over het harde leven van deze mensen.

In dit gebied broedt thans ook Havik en zelfs Zeearend! Thomas, de 7-jarige kleinzoon van Rudi en Hilde, nam, gewonnen verloren, foto's tijdens gans de wandeling. De deelnemers genoten met volle teugen van dit unieke natuurgebied! Hier groeit o.a. Bittere veldkers, Poelruit, Penningkruid, Eikvaren, Bitterzoet en Spindotterbloem (een ondersoort van de gewone dotterbloem). We vonden ook enkele exemplaren van het Zomerklokje! Janus toonde ons ook nog twee beverburchten. Na deze boeiende wandeling namen we afscheid van Janus Verkerk.

Even de auto in en naar Strijensas waar we, dank zij de voorspraak van Rudi, onze boterhammen konden opeten in een restaurant met mooi uitzicht op het haventje. Nadien bezochten we vlakbij een ander gedeelte van dit immense gebied. Op vrij kale terreinen pleisterden heel wat Gele kwikstaarten die zich mooi lieten bewonderen! Ook een enkele Witte kwikstaart trippelde er rond. Boven het water weer tientallen Boeren-, Huis- en Oeverzwaluwen. Ook Gierzwaluwen vlogen onvermoeibaar rond. Dan reden we een heel eind naar Numansdorp waar we het natuurgebied "Oosterse Bekade Gorzen" bezochten dat eveneens gelegen is langsheen het Hollands Diep. De dijk aan het water is hier doorgestoken zodat er een verbinding is met het Hollands Diep en er een tijverschil is van een goede 50 cm. Gezien het nu en dan wat motregende waren hier weinig wandelaars en fietsers. Er stond weinig water in het gebied en op de droge stukken liepen Bontbekplevieren, Kluten, en Oeverlopers rond. Een enkele Kleine plevier werd ook gezien. Ook hier weer veel zwaluwen en Gierzwaluwen.

Rond ongeveer 17.30 u. eindigde de wandeling en reden we terug richting

Wilrijk.

Rudi en Hilde, ondanks het minder aangename weer was het een zeer aangename kennismaking met een unieke brok natuur nabij het Hollands Diep! Hartelijk dank voor de prima organisatie en leiding!

Bezoek aan "Het Vinne" en het Silsombos in Vlaams Brabant

zo. 26 mei 2013 - 9 dlms.

Gids: Rudy Van Cleuvenbergen

Leiding: Lucy de Nave

Verslag: Tuur Wuyts

Een klein maar gemotiveerd groepje Natuurpunters kwam samen op de parking van het provinciaal domein "Het Vinne" te Zoutleeuw voor een wandeling langs het meer. Rudi schetste de ontstaansgeschiedenis van het domein aan de hand van een infobord en dan op wandel rond de plas van 70 ha groot. Vermits hier een Kokmeeuwenkolonie gevestigd is was het een over en weer vliegen en gekrijs van meeuwen. Ook een paar honderd Boeren- en Huiszwaluwen vlogen hier rond evenals Gierzwaluwen. Op eilandjes en biezenpollen zaten de broedende Kokmeeuwen en nu en dan konden we ook reeds jongen zien. Ook Meerkoet, Futen, Blauwe reiger, Wilde eend en Kuifeend waren present. In het riet hoorden en observeerden we Kleine karekiet. Zoals overal lieten Zwartkop, Tjiftjaf en Tuinfluiter zich horen in bomen en struiken.

Door het gebied zijn hier en daar plankenpaden aangelegd door het water en de vochtigste stukken. Twee Geoorde futen lieten zich even bewonderen. Het zijn mooie watervogels!

Plots ging héél de Kokmeeuwenkolonie onder luid gekrijs de lucht in. Even speuren en ja, het was een Buizerd die over de kolonie vloog en voor paniek zorgde! In de buurt van het bezoekerscentrum is recent een schitterende houten kijkhut geplaatst met 2 verdiepingen.

Van hieruit heeft men een knap uitzicht op het natuurgebied. Beneden ons was er een rietveld waar we na enige tijd de Grote karekiet hoorden zingen! Een waarneming van deze soort is een zeldzaamheid in Vlaanderen. Broedvogel of doortrekker dat vernemen we wellicht nog.

's Middags aten we onze boterhammen op in "De Leeuwaer" te Zoutleeuw,

een bruin café met vriendelijke uitbaters. Nadien nog een flink half uurtje rijden naar Erps-Kwerps voor een bezoek aan het Silsombos.

't Was de allereerste keer dat onze afdeling dit gebied programmeerde. Dit boscomplex is een echt eldorado voor botanisten! Reuzenpaardenstaart komt in heel wat gedeelten van het bos voor. Langs de beken o.a. Beekpunge, Dotterbloem, Watermunt en Bitterzoet. We genoten van de diversiteit aan planten en noteerden Eenbes, Grote keverorchis, Engelwortel, Moerasspirea, Gevleugeld helmkruid, Bosorchis, Knolsteenbreek en Kale jonker. Een merkwaardige is wel de Herfsttijloos die nu rijpende zaaddozen heeft en in de herfst bloemen.

Het was nu aangenaam wandelweer dit in tegenstelling tot vanmorgen. Nog nooit zo'n modderige boswandeling gemaakt wat Rudy kernachtig verwoordde als "we modderen maar wat aan"!

Daarom was het ook zo rustig in het bos. De weidse hooilanden met o.a. Echte- en Dagkoekoeksbloem zorgden voor de nodige afwisseling. Onderweg werden ook de rups van de Rietvink en de Grote beer gevonden en bekeken we de Weidebeekjuffer en het Oranjetipje. Heel voldaan kwamen we terug aan de parking.

Rudy, Lucy en Herman, het was een gevulde dag met vele momenten van intense "natuurbeleving". De deelnemers waren dan ook in hun "nopjes"! Van harte bedankt.

kalender

- 7 juli: Middelheimmuseum*
13 juli: vlinders op het Fort
20 & 21 juli: 10 jaar 'Rondje met een Pontje'
27 juli: nachtvlinders op Fort 7
4 augustus: Steltloperocht in Zeeland
11 augustus: pinteling & boekenverkoop
17 augustus: Fort 7 - herstellingswerken lokaal
18 augustus: Groen Neerland
24 augustus: Vleermuizenwandeling op Fort 7
25 augustus: fietstocht in de grensstreek
28 augustus: zomerwandeling op Fort 7
- 1 september: de Platwijers en de Teut*
8 september: tocht naar de zuidrand van de Hoge Venen
15 september: wateronderzoek op Fort 7
22 september: Noordelijk Eiland Wintam
29 september: Kooldries & Hoofsweer
6 oktober: Uilenbos
13 oktober: de zuidrand van het Meerdaalwoud te Nethen
20 oktober: paddenstoelen op Fort 7
27 oktober: Markiezaat + Brabantse Wal + Kortenhoeff

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen ontvangen we graag ten laatste op 15 augustus.